

Frivilligsentralen – fra aktivitetshus til bindeledd i lokalsamfunnet? En casestudie fra Tromøy Frivilligsentral

Forfattere:

Irina Erdvik, Eugene Guribye

Rapporttittel	Frivilligsentralen – fra aktivitetshus til bindeledd i lokalsamfunnet?
Prosjektnummer	101535
Institusjon	NORCE Norwegian Research Center AS, avdeling for Helse og samfunn
Oppdragsgiver(e)	Tromøy Frivilligsentral, finansiert av Helsedirektoratet
Gradering	Åpen
Rapportnr.	30-2021
ISBN nr.	978-82-8408-184-7
Antall sider	34
Publiseringsdato	November 2021
Stikkord	Samskaping; Frivilligsentral; Bindeleddsfunksjon; Forebygging; Utenforskap
Bildetekst og kreditering:	Rullestein på Tromøy, foto: Eugene Guribye

Sammendrag

I et forsøk på å styrke frivilligsentralens bindeleddsfunksjon utviklet man ved Tromøy Frivilligsentral i 2019 to ulike samskappingsprosjekter. Parallell satsning på de to prosjektene var tenkt å åpne muligheter for relasjonsbygging og ressursutnyttelse på tvers av generasjonene. Denne rapporten bygger på data fra følgeforskning underveis i prosjektperioden, samt kvalitative intervjuer med deltakere og ledere tilknyttet disse samskappingsprosjektene. Forskningens formål var å gi dypere innsikt i ulike erfaringer knyttet til samskappingsprosjektene, samt å vurdere potensielle drivere og hemmere knyttet til frivilligsentralers rolle som fasilitatorer for samskaping.

Erfaringene fra prosjektet tilsier at:

- Frivilligsentralens rolle i et fora som søker å koordinere de frivillige organisasjonene, snarere enn å styre dem, fremheves som en positiv verdi. Samskappingsprosjektene fungerte som sosiale samlingspunkt på Tromøy og var gunstige for sosial nettverksbygging.
- Forankring i lokalsamfunn og kommune fremstår som avgjørende for å lykkes
- Fasilitering av samskaping vil ikke alltid gi konkrete resultater på kort sikt, selv om befolkningen er tydelig om sine behov. Frivilligsentraler som ønsker å fasilitere samskappingsprosesser spiller en begrenset rolle i tilfeller der man er avhengig av større eksterne aktører og er avhengige av god forankring.
- Frivilligsentraler som ønsker å innta en bindeleddsfunksjon i lokalsamfunnet bør vurdere valg av fremgangsmåte med tanke på sin eksisterende rolle som et aktivitetshus: Historikken som aktivitetshus er assosiert med forventninger i lokalsamfunnet.
- Man må vurdere i hvilken grad en samskappingsmodell med sine innebygde uforutsigbarheter alltid er en egnet modell for å utvikle konkrete tilbud ovenfor målgrupper.
- Covid-19 situasjonen medførte en større andel digitale møter på bekostning av fysiske møter og prosjektaktiviteter.

Ansvarsavgrensning

NORCE er ikke i noen henseende ansvarlig for den aktuelle bruk av dokumenter, programvare eller andre verktøy eller prosjektresultater og påtar seg derved intet ansvar eller garanti for den helhetlige funksjonalitet ved bruk av informasjonen om dette ikke er spesifikt angitt i tilbudsdokumentet og den etterfølgende kontrakt.

Innhold

Innhold.....	2
Forord	3
Sammendrag.....	4
1. Bakgrunn	6
1.1. Behovet for samskaping	6
1.2. Frivilligsentralenes rolle i samskaping.....	7
1.3. Tromøy Frivilligsentral	9
1.4. Formål.....	10
2. Metode.....	11
3. Funn 12	
3.1. Overgangen fra aktivitetshus til bindeleddsfunksjon.....	12
3.2. Forankring av bindeleddsfunksjonen	13
3.3. Erfaringer fra bindeleddsfunksjonen.....	16
3.4. Lokal forståelse av samskapingsprosjektene.....	23
3.5. Betydningen av møtehyppighet og tidsbruk	25
3.6. Kompetanse og kapasitet	26
4. Konklusjon	31
Referanser	33
Vedlegg.....	35
Intervjuguide – Deltakere.....	35
Intervjuguide – Prosjektledere.....	36

Forord

NORCE Norwegian Research Centre har de siste årene fulgt to samskapingsprosjekter ved Tromøy Frivilligsentral: Tromøy Aktivitetsforum og Tromøy Fritidsforum.

Denne rapporten bygger på data fra følgeforskning underveis i prosjektperioden, samt kvalitative intervjuer med deltakere og ledere tilknyttet samskapingsprosjektene ved Tromøy Frivilligsentral. Samskapingsprosjektene som ligger til grunn for denne rapporten er finansiert av Helsedirektoratet og Barne- og ungdoms- og familiedirektoratet. Følgeforskningen har vært finansiert av Helsedirektoratet og utgjort en del av prosjektet MEDSAM: Modeller for medborgersamskapning, finansiert av Forskningsrådet.

Forskningen har hatt som formål å gi en dypere innsikt i ulike erfaringer knyttet til de to samskapingsprosjektene Aktivitetsforum og Fritidsforum, for å vurdere potensielle drivere og hemmere knyttet til frivilligsentralers bindeleddsfunksjon i lokalsamfunnet.

Vi vil takke alle deltakerne som har tatt seg tid til å delta i intervju i forbindelse med dette prosjektet. Takk også til Ellen Dale og Vibeke Dehli og styret i Tromøy Frivilligsentral for godt samarbeid i forbindelse med utvikling og gjennomføring av undersøkelsen.

Kristiansand, november 2021

Irina B. Erdvik og Eugene Guribye

Sammendrag

Det siste tiåret har det vært mye fokus på samskaping i offentlig diskurs, men til tross for frivilligsentralenes tiltenkte posisjon og funksjon som brobygger mellom sektorer er frivilligsentralenes rolle i å fasilitere samskaping påfallende lite tematisert. Frivilligsentralene er i stor grad enige om at de skal ha en *bindeleddsfunksjon* snarere enn en *aktivitetsfunksjon*, og frivilligsentralenes rolle som «*et bindeledd mellom kommunen og frivillig sektor*» fremheves også i Kulturdepartementet forslag til ny forskrift om tilskudd til frivilligsentraler som ble sendt ut til høring høsten 2021.

I et forsøk på å styrke frivilligsentralens bindeleddsfunksjon utviklet man ved Tromøy Frivilligsentral fra 2019 av to ulike samskapingsprosjekter. Hovedmålet var å skape attraktive møteplasser på tvers av tradisjonelle målgrupper og generasjoner gjennom å stimulere til koordinert og ikke-stigmatiserende innsats for å forebygge ensomhet, utenforskap og passivitet og stimulere til etablering av gode relasjoner, friluft, aktivitet og kultur.

Denne rapporten bygger på data fra følgeforskning underveis i prosjektperioden, samt kvalitative intervjuer med deltakere og ledere tilknyttet disse samskapingsprosjektene. Forskningens formål var å gi dypere innsikt i ulike erfaringer knyttet til samskapingsprosjektene, samt å vurdere potensielle drivere og hemmere knyttet til frivilligsentralers bindeleddsfunksjon i lokalsamfunnet.

I løpet av prosjektperioden flyttet Tromøy Frivilligsentral til nye lokaler samtidig som de ønsket å følge opp Arendal kommunes satsing på samskaping ved å gå fra å være et aktivitetshus til å styrke sentralens bindeleddsfunksjon. For å unngå å konkurrere med lokale frivillige organisasjoner om samme aktiviteter og eksterne midler valgte man etter hvert å se på muligheten for å overføre sentralens pågående aktiviteter til andre lokale organisasjoner. Samtaler med brukere av aktivitetstilbudet antyder imidlertid at overgangen for enkelte ble for brå og skapte misnøye, noe som resulterte i konflikt med en av organisasjonene og tap av en viktig samarbeidspartner. Prosjektleder oppfattet det slik at dette også handlet om forståelsen og forventningen om at frivilligsentralen skulle forbli et aktivitetshus. Erfaringene tilsier dermed at frivilligsentraler som ønsker å rendyrke sin bindeleddsfunksjon bør vurdere valg av fremgangsmåte med tanke på sin eksisterende rolle som et aktivitetshus i lokalsamfunnet.

Fokusområdene for samskapingsprosjektene oppsto gjennom innspill fra folkemøter og var godt forankret i lokalsamfunnet. I tråd med lokalbefolkningens innspill til fokusområder fulgte man opp med workshops som fokuserte på barn og unges situasjon, turstier, redusert biltrafikk og styrket kollektivtransporttilbud – fokusområder som ble knyttet opp mot sosiale dimensjoner som forebygging av ensomhet og styrking av fellesskap og deltakelse. Møtene i prosjektene fungerte som sosiale samlingspunkt på Tromøy og var gunstige for sosial nettverksbygging.

Informantene er positive til hvordan både informering, dialog og partnerskap har bidratt til å skape koblinger mellom ulike lag og foreninger på Tromøya, og opplever at dette har vært et gode som har bidratt til å samle lokalbefolkningen om felles fokus. Frivilligsentralens rolle i et fora som søker å koordinere de frivillige organisasjonene, snarere enn å styre dem, fremheves som en positiv verdi.

Prinsippet om likeverdighet mellom partnere har blitt holdt høyt i de to prosjektene: Både store organisasjoner og frittstående engasjerte innbyggere ble invitert inn som likeverdige og man

forsøkte på å like muligheter og like stemmer for alle i prosessen. ABCD (*Asset-based community development*) metodikk ble lagt til grunn for å kartlegge og koble sammen lokale ressurser på tvers av sektorer, og dette synes å ha sikret kompetanse i arbeidsgruppene. Covid-19 situasjonen begrenset imidlertid prosjektaktivitetene og medførte en større andel digitale møter enn planlagt. På den annen side ga også pandemien nye muligheter for dialog på tvers, og dette illustrerer hvordan pandemien endret forutsetningene for å jobbe med samskaping både på godt og vondt.

Fokusområdene i prosjektene var svært godt forankret i lokalsamfunnet, men i noe mindre grad hos kommunen og andre offentlige aktører. Frivilligsentraler som ønsker å fasilitere samskapingsprosesser er avhengige av god forankring i både sivilsamfunnet og i offentlige virksomheter. Det må videre vurderes i hvilken grad en samskapingsmodell alltid gir god og forutsigbare rammer ovenfor målgruppen, erfaringer fra undersøkelsen tyder på at en for stor grad av avhengighet av frivillig innsats kan være utfordrende.

Prosjektet viser at frivilligsentralen har et godt utgangspunkt for å kunne innta en nøytral bindeleddsfunksjon, samtidig som at det å fasilitere samskaping på et område ikke alltid nødvendigvis vil føre frem til konkrete resultater på kort sikt. Denne typen scenario er slik sett i tråd med erfaringer fra andre samskapingsparaplyer (Guribye, 2016; Ekman et al., 2017). Hvorvidt en bindeleddsfunksjon kan kombineres med frivilligsentralens egne aktiviteter er et kapasitetsspørsmål som også avhenger av omfanget av samskapingsprosjekter som fasiliteres. Det er i praksis vanskelig å forutsi hvor mye tid og ressurser det enkelte prosjekt vil ta.

I lys av denne casestudien og tidligere forskning som viser til kapasitetsutfordringer hos ansatte i frivilligsentralene, fremstår det som at Kulturdepartementet har store ambisjoner når de i forslaget til den nye forskriften legger opp til at hver sentral både skal stimulere til frivillig innsats, være åpne lokale møteplasser, ha egne aktiviteter og være et bindeledd mellom kommune og sivilsamfunnet. Det er behov for mer forskning som undersøker realismen i at én enkelt ansatt i praksis kan ivareta alle disse krevende funksjonene.

1. Bakgrunn

1.1. Behovet for samskaping

Norge står overfor omfattende demografiutfordringer; «i tiårene som kommer vil det stå færre i yrkesaktiv alder bak hver pensjonist» (Meld. St. 14, 2020-2021, s. 7). Befolkningen blir eldre, og det blir færre til å bære byrden av velferdsstaten. Man fremhever derfor at ansvaret for arbeid med folkehelse, velferd, omsorg og inkludering ikke kan bæres av det offentlige alene. I tråd med nyliberalistisk tankegods knyttet til *empowerment* og ønsket om å gi velferdsoppgaver tilbake til innbyggerne snakker man gjerne om en overgang fra velferdsstaten til velferdssamfunnet (Guribye, 2016). Velferdssamfunnet kjennetegnes ved at velferd ikke avhenger av staten, men skapes på grunnlag av innbyggernes og sivilsamfunnets ressurser: Frivillig sektor, næringsliv og familieliv inngår med andre ord i velferdssamfunnet.

I arbeidet med å styrke samfunnets evne til å skape løsninger som fremmer velferd og bærekraft på tvers av sektorer og aktører er *samskaping* en mulig strategi. Det settes søkelys på behovet for samskaping mellom kommune og sivilsamfunn i offentlige dokumenter som Meld. St. 19 (2018–2019) *Folkehelsemeldinga*; NOU 2011:11 *Innovasjon i omsorg*; Meld. St. 29 (2012–2013) *Morgendagens omsorg*; Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*, i FNs Bærekraftsmål 17 *Partnerskap*, og i Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2030 for Arendal kommune. Kjernen i samskaping er ifølge Torfing, Røiseland og Sørensen (2016, s. 12) at «to eller flere aktører samarbeider for å løse en offentlig oppgave eller et samfunnsproblem gjennom en konstruktiv utveksling og anvendelse av deres forskjellige erfaringer, ressurser, kompetanser og ideer». I store trekk kan samskaping betegnes som en prosess der ulike aktører utvikler velferd og samfunnsverdi i fellesskap (von Heimburg & Hofstad, 2019). Som begrep knyttes samskaping til ulike former for samarbeid og samhandling mellom offentlige og ikke-offentlige aktører (Eimhjellen & Loga, 2017; von Heimburg & Hofstad, 2019), og omtales i forskningslitteraturen både som *co-creation* og *co-production* (von Heimburg & Hofstad, 2019). Begrepene springer imidlertid ut av ulike fagtradisjoner, der den ene tradisjonen vektlegger (økonomisk) effektivisering med utspring fra privat næringsliv mens den andre tradisjonen vektlegger demokratisering, samfunnsdeltakelse og kvalitetsforbedring av offentlige tjenester (Eimhjellen & Loga, 2017; von Heimburg & Hofstad, 2019).

Tanken om at aktive medborgere skal dele ansvaret for egen og andres velferd utfordrer de etablerte grenseoppgangene mellom offentlig, privat og frivillig sektor. Utfordringer og kompleksitet knyttet til ledelse, kultur, rollefordelinger, mål og lovverk som er identifisert i forskning om samskaping på velferdssfeltet kan være en mulig konsekvens av dette. Dessuten krever samskapingsprosjekter forankring og eierskap i sivilsamfunnet for å lykkes og kan ikke påtvinges frivillighet (Guribye, 2016). For at samskaping skal kunne bidra til fremtidig velferd og bærekraft kreves det tilrettelegging i form av møteplasser, tilretteleggingskompetanse og knutepunktfunksjoner mellom de frivillige, ulike organisasjoner og kommunen (Eimhjellen et al., 2020). Slike fasiliterende egenskaper samsvarer med mandatet for opprettelsen av frivilligsentralene, og dette tilsier at frivilligsentralene kan være en aktuell ressurs i fremtidige samskapingsprosjekter (Eimhjellen et al., 2020).

Der man for 10 år siden så et stort fokus på samskaping som den dominerende arbeidsformen i fremtidens kommuner (også kalt «Kommune 3.0») (Guribye, 2016)), ser man i dag en tendens til en

revurdering av realismen i dette perspektivet. I Aarhus kommunes sentrale plandokument fra 2020, *Aarhus Kompasset*, snakkes det derfor om at samskaping mellom kommune og lokalsamfunnet skal komplementere og ikke erstatte det lovpålagte kommunale tjenestetilbudet, og at man må snakke mer realistisk om grensene for samskaping og hva som er mulig å få til i praksis.

1.2. Frivilligsentralenes rolle i samskaping

Frivilligsentralene er uttrykk for et tett samspill mellom frivillig og offentlig sektor og representerer et forsøk på å styrke de frivillige organisasjonene gjennom lokale koordinerende koblingspunkt (Eimhjellen et al., 2020). Denne offentlig finansierte ordningen representerer et kontaktpunkt og et koordinerende ledd i lokalmiljøet for frivillige, frivillige organisasjoner og offentlig sektor, der hensikten er å fremme samarbeid mellom lokale ressurser, foreninger og lag, menigheter og kommunal forvaltning (Meld. St. 39, 2006-2007).

De første norske frivilligsentralene så dagens lys i 1991, etter at Sosial- og helsedepartementet hadde invitert de største sosiale og humanitære frivillige organisasjonene til en idédugnad for å spille inn mulige bidrag til å løse omsorgsoppgaver i fremtiden (Meld. St. 10, 2018-2019, s. 88-89). Inspirert av den amerikanske Clearinghouse-modellen var tanken at frivilligsentralene skulle styrke frivillig sektor gjennom å fungere som bindeledd mellom frivillige og det frivillige organisasjonslivet (Lorentzen, 2012).

Imidlertid ønsket man også å tilrettelegge for deltakelse i frivillig arbeid blant innbyggere som ikke var formelt tilknyttet noen frivillig organisasjon. Med bakgrunn i dette ble de norske frivilligsentralenes oppgave derfor ikke kun å formidle kontakt mellom nye frivillige og frivillige organisasjoner med behov for arbeidskraft: Frivilligsentralene fikk også anledning til å rekruttere frivillige til egeninitierte aktiviteter (Eimhjellen et al., 2020). Etter hvert har også flere kommunalt eide frivilligsentraler fått i oppgave å rekruttere frivillige til kommunale institusjoner. Dette har bidratt til at de norske frivilligsentralene har kommet i en konkurranseposisjon overfor frivillige organisasjoner, snarere enn en ren serviceposisjon slik som var tilfellet i andre land (Lorentzen, 2012).

Frivilligsentralene i Norge har således blitt kritisert for å stå i direkte konkurranse med de frivillige organisasjonene om tilgangen på frivillige, og for å være en form for kommunal frivillighet som stjeler ressurser fra det øvrige frivillighetsfeltet (Eimhjellen et al., 2020). Denne kritikken peker på en annen sentral utfordring for frivilligsentralene, nemlig sentralenes uklare posisjon mellom stat, kommune og frivillig organisasjonsliv. Til tross for at sentralene er offentlig finansierte og grenser opp til kommunen og statens ansvarsområde var sentralene var tenkt som medspillere til frivilligheten, snarere enn en konkurrent (Lorentzen, 2012).

Mens utgangspunktet for frivilligsentralene var ønsket om at frivillig sektor kunne bidra til å løse fremtidige oppgaver i tilknytning til helse- og sosialfeltet (eksempelvis omsorg, aktivitet og praktisk hjelp for eldre og utsatte grupper) signaliserte myndighetene i 2005 et ønske om bredere aktivitet gjennom å løfte frem frivilligsentralens rolle som sektorovergripende *nærmiljøsentral* (Lorentzen, 2012). Denne dreiningen har bidradd til at noen frivilligsentraler har tatt nærmiljøkonseptet i bruk på en ny og innovativ måte, ved å etablere seg som et serviceorgan for det lokale foreningslivet

med ansvar for prosjekter som er så omfattende at de krever samlende koordinering. Kjennetegn ved disse frivilligsentralene er at de aktivt oppsøker foreninger på tvers av felt og yter ulike bidrag som for eksempel å tilrettelegge for arbeid, skaffe lokaler, hjelpe med praktiske gjøremål og å hjelpe med søknadsskriving (Lorentzen, 2012). På denne måten ivaretar slike sentraler en koordinerende funksjon i tråd med myndighetenes målsettinger.

Gitt det siste tiårets store fokus på samskaping i den offentlige diskurs har det imidlertid vært påfallende lite fokus på frivilligsentralenes potensielle rolle i fasilitering av *samskaping*. Med utgangspunkt i sentralenes tiltenkte posisjon og funksjon som brobygger mellom sektorer, ser det ut til å være et mulighetsrom på dette området. En undersøkelse blant 325 av landets frivilligsentraler viste at det fra sentralenes side er generelt større enighet om at sentralene skal ha en bindeleddsfunksjon enn en aktivitetsfunksjon (Eimhjellen et al., 2020). En av tre frivilligsentraler plasserer seg imidlertid midt mellom de to ideene, noe som tolkes som at de mener frivilligsentralen bør være litt av begge deler.

Men det er også potensielle utfordringer med å involvere frivilligsentralene sterkere i fasilitering av samskaping, inkludert deres nevnte uklare posisjon mellom stat, kommune og frivilligheten, konkurransesituasjonen med frivillige organisasjoner og kapasitetsutfordringer knyttet til parallell gjennomføring av egeninitierte aktiviteter. Sentralene har også behov for mer spisskompetanse på fasilitering av samskaping mellom kommune, frivillige organisasjoner og lokalsamfunnet (Eimhjellen et al., 2020). Det er under tiden utviklet flere utdanningsløp i både Danmark og Norge knyttet til denne typen kompetanse, som blant annet inkluderer kunnskap om metodikker for å kartlegge ressurser og aktører i lokalsamfunnet, møtefasilitering, konfliktmekling, og nettverksledelse.

De siste årene har vært preget av usikkerhet rundt sentralenes fremtidige rolle. I 2017 ble ansvaret for utdeling av tilskuddet overført fra stat til kommune, med frafall i kravet om lokal finansiering. Dette medførte frykt for at kommunene skulle ta for stor kontroll over frivilligsentralene, og for at sentraler ville kunne legges ned. I 2020 ba imidlertid Stortinget regjeringen sørge for at finansieringen av frivilligsentralene ble overført til et øremerket tilskudd på Kulturdepartementets budsjett fra 2021 for å sikre finansieringen til sentralene. Det var i denne mellomperioden at Tromøy Frivilligsentral ønsket å undersøke nye rollemuligheter for sentralen i tilknytning til Arendal kommunes satsing på samskaping.

Høsten 2021 sendte også Kulturdepartementet forslag til ny forskrift om tilskudd til frivilligsentraler ut til høring. I Høringsnotatet referer de blant annet til NORCE sin rapport (Eimhjellen et al., 2020) om de ulike rollene frivilligsentralene har, og om behovet for god lokal kunnskap om det eksisterende organisasjonslivet for å unngå konkurranse med dette og styrke bindeleddsfunksjonen. Departementet markerer på dette grunnlaget et behov for å tydeliggjøre hva tilskuddet er ment å støtte opp om og hvordan dette tilskuddet skiller seg fra ordinære driftstilskudd til frivillige organisasjoner.

I forslaget står det at «*frivilligsentralene skal stimulere til frivillig innsats, være åpne møteplasser for befolkningen og være et bindeledd mellom kommunen og frivillig sektor*» (Kulturdepartementet, 2021, s. 12). Dermed blir målsetningen med tilskuddet tydeliggjort, og det fremheves i høringsnotatet at rollen som bindeledd mellom kommune og frivillig sektor er tydeliggjort i forskriften. Det innebærer at frivilligsentralen må «*samarbeide både med kommunen og med lokale lag og foreninger. Frivilligsentralen bør ikke kun rekruttere frivillige til egne*

aktiviteter, men også være en tilrettelegger for frivillig aktivitet i kommunen»

(Kulturdepartementet, 2021, s. 4). Videre legges det vekt på funksjonen som møteplass gjennom å stille krav til tilbud om gratis leie av frivilligsentralenes lokaler til lokale lag og foreninger og allmennheten så langt det er mulig. Dersom forskriftsforslaget står seg styrkes frivilligsentralenes bindeleddsfunksjon med formelle krav fra 2022.

En ny studie om frivilligsentralenes bindeleddsfunksjon i samskaping mellom lokalsamfunn, organisasjoner og kommune, viser en utvikling der frivilligsentralene det siste tiåret har inntatt en økt bindeleddsfunksjon i lokalsamfunnet (Eimhjellen & Guribye, 2022). Dette innebærer at sentralene kombinerer egne aktiviteter med ulike bindeleddsfunksjoner som å rekruttere frivillige til lokale organisasjoner og tett samarbeid med lokalt foreningsliv, kommune, enkeltpersoner, og private bedrifter. Sentraler som er eid av frivillige organisasjoner ligger lengst fra idealene for en bindeleddssentral. Disse kan ha vanskeligere for å involvere andre organisasjoner i sine aktiviteter, eller rekruttere frivillige til disse ettersom det kan være en frykt for at eierorganisasjonen vil ta æren for aktiviteten eller bruke anledningen til å forbedre sin posisjon ovenfor kommunen (Lorentzen, 2012).

Undersøkelsen viser at det er tydelig at frivilligsentralene har blitt påvirket av det store fokuset på samskaping det siste tiåret, og dermed står et sted mellom å være et aktivitetshus og ha en bindeleddsfunksjon (Eimhjellen & Guribye, 2021). Det konkluderes at det kan virke som om frivilligsentralene har kommet så langt de kan på egen hånd i retning av å innta en bindeleddsfunksjon i tråd med mye av det som kreves av dem i forslaget til den nye forskriften for frivilligsentralene. Det er dermed et spørsmål om myndighetene i fremtiden ønsker å dytte sentralene enda lenger i denne retningen.

1.3. Tromøy Frivilligsentral

Arendal kommune har vist seg som en foregangskommune i norsk sammenheng når det gjelder samskaping. Satsingen på samskapingsparaplyen *Med hjerte for Arendal* (MHFA) har blitt omtalt i en rekke offentlige dokumenter og bidro til at kommunen vant KMDs Innovasjonspris (Guribye, 2016). Satsingen har involvert nært samarbeid mellom MHFA og de fire frivilligsentralene i kommunen, hver med sin spesifikke historie, styresammensetting og satsingsområder. Det har også de siste årene vært tett samarbeid på tvers mellom sentralene. Noen av sentralene har ønsket å nedtone rollen som et aktivitetshus til fordel for fasilitering av samskaping i lokalmiljøet. En av disse er Tromøy Frivilligsentral på Tromøy, en tidligere selvstendig kommune med fastlandsforbindelse som ble innlemmet i Arendal kommune i 1992, og som har rundt 6000 innbyggere. Frivilligsentralen på øya ble tidligere eid av Nasjonalforeningen Tromøy Helselag og har dermed historisk sett hatt et stort fokus på aktiviteter for eldre, blant annet turgruppe, bridgekveld, seniorkafé og håndarbeidsklubb. I 2018 ble sentralen imidlertid gjenopprettet som en politisk og livssynsnytral stiftelse med nytt styre. Det nye styret hadde tett kontakt med MHFA og satte seg som mål at sentralen skal være et kontaktsenter for Tromøy og legge til rette for frivilligheten på øya, fremfor å være et aktivitetshus. Sentralen skulle blant annet formidle kunnskap, informasjon og opplæring og være en støtte for lokale organisasjoner, private initiativ og frivillige organisasjoner.

I tråd med dette utviklet man i 2019 det 2-årige samskapingsprosjektet *Tromøy Aktivitetsforum*, finansiert av Helsedirektoratet. Utgangspunktet for prosjektet var å koordinere kompetanse og innsats blant lokale aktører i arbeidet med seniorer. Man så et behov å utvikle en felles arena der

potensiale og synergier kunne utløses ved at man sammen vurderte hva som finnes av tilbud, hvordan man kan spille på og støtte hverandre, heie hverandre frem, og samskape. Slik ble Tromøy Aktivitetsforum utviklet og etablert, tenkt som et forum for likeverdige parter som tilrettela for samskaping på dette området. Gjennom et slikt fora så man for seg at man kunne stimulere til koordinert innsats for å forebygge ensomhet, utenforskap og passivitet, med utgangspunkt i en ikke-stigmatiserende tilnærming der målet var å skape attraktive møteplasser på tvers av tradisjonelle målgrupper og generasjoner.

Parallelt med etableringen av Tromøy Aktivitetsforum etablerte man også på *Tromøy Fritidsforum* – et lignende samskappingsprosjekt som satte hovedfokus på tilbud til barn og unge på Tromøya. En slik parallell satsning var tenkt å åpne muligheter for relasjonsbygging og ressursutnyttelse på tvers av generasjonene. Hovedmålet med Fritidsforum var å skape nye møteplasser på tvers av generasjoner rett etter skoletid med fokus på gode relasjoner, sunn mat, leksehjelp, friluft, aktivitet og kultur.

Store deler av prosjektene måtte imidlertid legges om etter at Covid-19 pandemien brøt ut og samfunnet stengte ned i mars 2020. Fordi eldre utgjør en gruppe med særlig risiko knyttet til Covid-19 sykdom ble det vanskelig å nå ut til denne målgruppen underveis i prosjektperioden. Dette medførte at flere planer måtte legges på is, og det ble behov for justeringer og tilpasninger i prosjektarbeidet. Som en del av tiltakene ble også digital møtevirksomhet i en periode en sentral del av arbeidet ved frivilligsentralen i større grad enn hva som var planen for dette prosjektet. Aktiviteter i Fritidsforum ble også påvirket av pandemisituasjonen i perioder.

1.4. Formål

Denne rapporten ble til i et forsøk på å samle erfaringer knyttet til Tromøy Frivilligsentralers satsing på samskaping gjennom de to prosjektene Aktivitetsforum og Fritidsforum, med vekt på førstnevnte. Som et ledd i dette har NORCE Norwegian Research Centre AS gjennomført følgeforskning og kvalitative intervjuer med deltakere og prosjektledere. Formålet med forskningen var å få en dypere innsikt i ulike erfaringer knyttet til prosjektet, og vurdere potensielle drivere og hemmere knyttet til frivilligsentralers rolle som fasilitatorer for samskaping. Slik sett kan prosjektet betraktes som en pilot der det har blitt testet ut hvordan frivilligsentralen kan innta en fasilitatorrolle i samskaping i en spesifikk lokal kontekst. Dermed har det vært takhøyde for å forsøke seg frem, feile, gjøre justeringer, og lære gjennom prosessen.

2. Metode

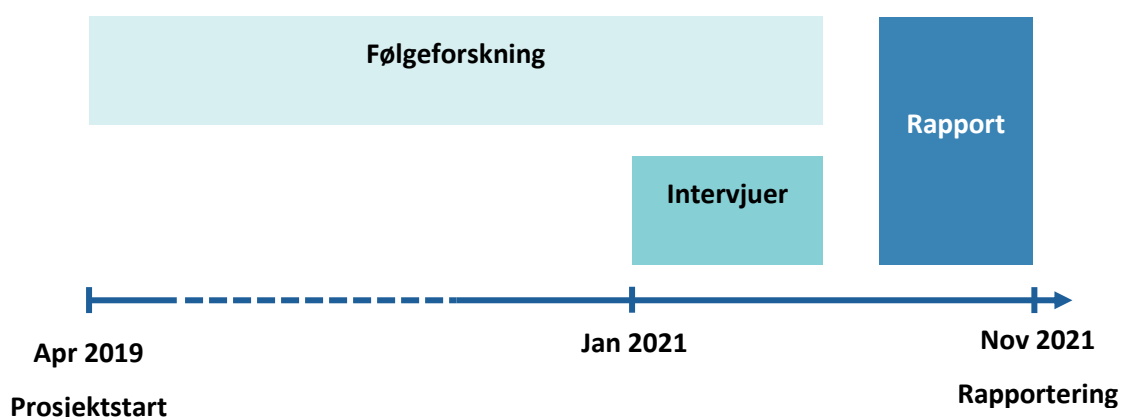
Denne rapporten er basert på data fra følgeforskning underveis i prosjektperioden, samt kvalitative én-til-én intervjuer med deltakere og ledere tilknyttet samskappingsprosjektene ved Tromøy Frivilligsentral (se figur 1).

Følgeforskningen har bestått av deltakelse i møtevirksomhet; innhenting av relevante erfaringer fra andre frivilligsentraler og fra samskappingsarbeid generelt; nært samarbeid med prosjektleder og styre i Tromøy Frivilligsentral; bidrag i ulike workshoper om samskaping med styret og ansatte; dialog med samarbeidspartnere og 5 personlige intervjuer gjennomført ansikt-til-ansikt med lokale ressurspersoner på Tromøya for å få en bedre forståelse av lokal kontekst, tidligere konflikter og samarbeidsrelasjoner; samt hjelp til å utvikle en intern spørreundersøkelse blant innbyggere knyttet til en av arbeidsgruppene i Aktivitetsforum. Vi deltok også i en intern evaluering av Fritidsforum i juni 2021 sammen med prosjektleder, styreleder i Tromøy Fritidsklubb og daglig leder i Tromøy Frivilligsentral.

Personer med ulik tilknytning til Tromøy Frivilligsentral ble i tillegg invitert til deltakelse i kvalitative en-til-en intervjuer. Blant de 15 som ble invitert takket to nei til deltakelse, mens tre ikke responderte til tross for flere epost- og telefonhenvendelser. Dermed ble 10 intervjuer gjennomført.

Intervjuene ble gjennomført i perioden januar-februar 2021 samt i oktober 2021 via Microsoft Teams. Samtalen baserte seg på semistrukturerte intervjuguider (én utviklet for prosjektdeltakerne og én utviklet for prosjektledere) som inneholdt ulike spørsmål relatert til den enkelte informantens erfaring med samskappingsprosjektene ved Tromøy Frivilligsentral (for eksempel «Hva slags erfaringer har du med å delta i møtene som har vært arrangert av Tromøy Frivilligsentral?» [prosjektdeltaker] og «Hva skal til for å lede samskaping mellom så mange aktører?» [prosjektleder]). De fullstendige intervjuguidene er vedlagt denne rapporten.

Det totale datamaterialet ble analysert ved hjelp av tematisk analyse der forskerne har gått gjennom notater fra følgeforskning og intervjutranskripsjoner og notert gjentakende temaer, sett i lys av målsettingene i prosjektet.

Figur 1. Prosjektmodell

3. Funn

3.1. Overgangen fra aktivitetshus til bindeleddsfunksjon

I løpet av prosjektperioden flyttet frivilligsentralen fra leide lokaler i et lokalt kjøpesenter som delvis fungerte som treffpunkt, til gratis lokaler i den nybygde Roligheden Skole der det fra kommunens side var prosjektert et grendehus og der det var naturlig at frivilligsentralen skulle spille en rolle. Tromøy Frivilligsentralstyret ønsket å følge opp så vel FNs Bærekraftsmål 17 *Samarbeid for å nå* målene, myndighetenes fokus på behovet for samarbeid og samskaping i lokalsamfunnet, og Arendal kommunes strategiske satsing på samskaping. Dermed valgte man å utvikle tidligere aktiviteter i regi av frivilligsentralen, hovedsakelig med fokus på seniorer (f.eks. bridgekveld og seniorkafe).

«Frivilligsentralen gikk fra å være en sosial sentral med aktiviteter daglig, til å bli et mere koordinerende samskapende ledd ut i lokalsamfunnet, noe som var vanskelig å finne tid til når man var bundet opp til å følge opp egne aktiviteter. At vi egentlig skulle fungere for alle lag og foreninger» (intervju med prosjektleder).

Samtidig ga grendehuset nye muligheter som lokalt møtested. I forslaget til ny forskrift for frivilligsentralene legges det vekt på sentralenes funksjon som møteplasser gjennom å stille krav til tilbud om gratis leie av frivilligsentralenes lokaler til lokale lag og foreninger og allmennheten så langt det er mulig. Dette var også grunnideen i grendehuset på Roligheden Skole, der møterom, øvingsrom, treningsfasiliteter og forelesningssaler ble stilt til disposisjon for lokalsamfunnet på kveldstid. Som en følge av pandemien har fremdeles ikke dette potensialet blitt tatt ut i nevneverdig grad, og tilbudet er nok relativt lite kjent i lokalbefolkningen.

I en overgangsperiode hadde frivilligsentralen som forsøkt å arrangere sine eksisterende aktiviteter i skolens kantine der man så muligheten for generasjonsmøter mellom seniorene og skoleelever. Erfaringen viste imidlertid raskt at de akustiske forholdene, fysiske omgivelsene, støy fra skoleelevene i friminutter og kollektivtransportutfordringer gjorde disse lokalene mindre egnet for aktivitetene. Brukerne ønsket seg tilbake til lokalene i kjøpesenteret. Basert på en helhetlig vurdering tok man derfor kontakt med lokale frivillige organisasjoner og aktivitetene ble overført til disse. Vurderingen var blant annet at både frivilligsentralen og en av de lokale frivillige organisasjonene hadde hver sine håndarbeidsgrupper, slik at det kunne fremstå som uhensiktsmessig å konkurrere om de samme aktivitetene. Dette er også noe som har blitt trukket frem i tidligere forskning (Lorentzen, 2012; Eimhjellen et al., 2020).

Samtaler med brukere av aktivitetstilbudet antyder imidlertid at enkelte var misfornøyde med endringene og at overgangen her var for brå, samtidig som at prosessen medførte en konflikt mellom frivilligsentralen og en av organisasjonene. Dette fikk også betydning for Aktivitetsforum i den form at man dermed mistet en viktig samarbeidspartner, noe som også trekkes frem i de kvalitative intervjuene med øvrige samarbeidspartnere. Prosjektleder oppfattet det slik at dette også handlet om forståelsen og

TIPS: Vurder hvordan eventuell utvikling av egne aktiviteter kan gjennomføres på best måte for brukerne

forventningen om at frivilligsentralen skulle forbli et aktivitetshus. Erfaringene tilsier dermed at frivilligsentraler som ønsker å innta en ny rolle som knutepunkt for samskaping i lokalsamfunnet bør vurdere hvordan man skal gå frem med tanke på sin eksisterende rolle som et aktivitetshus. Tidligere forskning har vist at det sett fra frivilligsentralenes side er en kapasitetsutfordring å skulle være både et aktivitetshus og fasilitator for samskaping (Eimhjellen et al., 2020). Det er usikkert hvordan dette vil håndteres fremover dersom departementets tydeliggjøring av frivillighetens oppgaver i forskriftsforslaget som er ute til høring høsten 2021 står seg.

3.2. Forankring av bindeleddsfunksjonen

De ulike fokusområdene som har inngått i satsingen på samskaping ble på sin side godt forankret i lokalsamfunnet på Tromøy. Her tok man utgangspunkt i innspill fra folkemøter som ble arrangert i tilknytning til arbeidet med samfunnsdelen av kommuneplanen. Arendal kommune fulgte i dette arbeidet opp sin mangeårige satsing på samskaping, og inviterte innbyggerne til en serie fysiske og digitale møter som ble arrangert på ulike etablerte lokalsamfunnsarenaer i ulike deler av kommunen. Samtidig deltok representanter for sivilsamfunnet, inkludert frivilligsentralene, i arbeidsgruppen for planarbeidet. Tromøy Frivilligsentral stod som vertskap for folkemøter som ble arrangert på et lokalt idrettsanlegg i januar og mars 2019. Det første av disse var bredt anlagt og var som det øvrige planarbeidet rundt samfunnsplanen strukturert rundt FNs Bærekraftsmål, for å knytte lokale og globale dimensjoner sammen. Det ble tatt utgangspunkt i Bærekraftsmål 17 *Samarbeid for å nå målene*, der det er fokus på å styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet for bærekraftig utvikling. Dette involverer å stimulere til og fremme velfungerende partnerskap mellom det offentlige, private og sivile samfunn på grunnlag av partnerskapenes erfaringer og ressurser. Dette målet kom også til å danne en ramme for frivilligsentralens virksomhet i tiden fremover.

Dette dannet ramme for en invitasjon til innbyggerne om å gi innspill til hva man burde prioritere i både samfunnsplanen og i frivilligsentralens videre arbeid som fasilitator for lokal samskaping.

«Utgangspunktet for disse folkemøtene vi har hatt var kommunen og den nye samfunnsplanen som skulle bygge på samskaping og hva folk ville, og da gjør jo vi det. Og når folk er på, da må man bare hve seg rundt, for da er det ikke sånn at; 'hei, vent et par år' før vi finner ut hva vi skal gjøre. Da er det bare – den kraften som er der da, og den viljen som man bare må gripe fatt i. Så det gikk jo litt fortere på Tromøya enn det kommunen kanskje ville, for vi var jo klare egentlig før kommuneplanen» (intervju med prosjektleder).

Innspillene dannet så utgangspunkt for oppfølgende workshops der det var fokus på satsingsområder som var hyppig nevnt i både det første folkemøtet og digitale innspill. Kort fortalt tilkjennega beboerne et behov for å ha fokus på barn og unges situasjon; kartlegge, etablere og vedlikeholde turstier på øya knyttet opp mot både lokalhistorie og naturen som en møteplass for lokale beboere; og å etablere et kollektivtransporttilbud som gjør det mulig for flere å delta i felles aktiviteter og tilbud på øya. Her var det også behov for å redusere biltrafikk i forbindelse med kjøring til og fra arrangementer, og ikke minst i forbindelse med besøkende til Raet Nasjonalpark på Tromøy. Slik sett ble både stier og kollektivtransport knyttet opp mot sosiale dimensjoner som forebygging ensomhet og fremming av fellesskap og deltakelse. Reduserte nettverk, ensomhet og isolasjon utgjør en betydelig folkehelseutfordring, der frivilligheten ofte blir betraktet som en ressurs som kan øke sosial støtte og sosiale nettverk og ha positive helseeffekter (Goth & Hagelin, 2016; Goth & Småland, 2014).

Samtidig var det – i tråd med innspill fra lokalbefolkningen – et separat fokus på inkluderende fritidsaktiviteter for skolebarn, i form av samskappingsprosjektet *Tromøy Fritidsforum*, som inviterte til separate folkemøter/workshops. Alle disse møtene fungerte også som et sosialt samlingspunkt på Tromøy, noe som var gunstig for sosial nettverksbygging.

De lokale beboerne som deltok i workshopene ble delt inn i grupper som arbeidet konkret videre med disse områdene i form av å systematisk vurdere:

- Hva er behov og utfordringer?
- Hvordan kan vi løse utfordringene?
- Hva slags lokale ressurser kan bidra til å løse utfordringene?
- Hva slags eksterne ressurser trengs for å løse utfordringene?

Det ble benyttet *Mentimeter* som et digitalt hjelpemiddel i prosessen og resultatene ble brukt som utgangspunkt for å etablere arbeidsgrupper bestående av lokale ressurspersoner på de ulike områdene, og som en rettesnor i det videre arbeidet. Dermed kan man si at prosjektet var godt forankret i *lokale* behov og ressurser. I løpet av prosjektperioden ble det valgt inn et nytt styre i frivilligsentralen, som spilte inn nye fokusområder for samskappingsarbeidet på øya fremover, inkludert etableringen av en frisbeegolfbane og opprusting av en lokal badeplass. Denne typen forankring av satsingsområder vurderes som i mindre grad forankret i lokalsamfunnet enn den mer systematisk inkluderende prosessen som innledningsvis ble lagt til grunn.

TIPS: Frivilligsentralens satsingsområder bør forankres i lokalbefolkningens behov og ønsker

Fokusområdene som ble utviklet i workshopene var på en annen side i liten grad forankret hos de *eksterne* ressursene som ble identifisert. Der ble spesifikt det interkommunale kollektivtransportselskapet Agder Kollektiv Transport (AKT), fylkeskommunen og kommunen nevnt som sentrale eksterne ressurser i sammenheng med behovene i kollektivtransporten på øya. Men det er selvsagt ikke dermed gitt at disse aktørene ville ha kapasitet eller ressurser til å ta del i prosjektarbeidet. På tross av betydelig innsats for å involvere disse aktørene i det videre arbeidet, bidro en manglende forankring hos disse etter hvert til manglende progresjon i kollektivtransportarbeidsgruppen.

«Vi må ha kommune og AKT på banen for å oppnå særlig mer. Opplever at vi er i en dødbane nå, men om en tid dukker det kanskje opp igjen» (Intervju gruppemedlem).

En av utfordringene er at lokalbefolkningen i folkemøtene identifiserte frivilligsentralen som en viktig aktør i det videre arbeidet, men for statlige aktører som skal behandle søknader, og for fylkeskommunen og AKT fremstår det nok som uvanlig at en frivilligsentral tar føringer på dette området. Dersom frivilligsentraler ønsker en rolle som fasilitator av samskappingsprosesser, fordres det dermed god forankring i offentlige virksomheter.

For Arendal kommunes del var Aktivitetsforum spesifikt forankret i den politiske ledelsen som støttet opp under søknaden til Helsedirektoratet, og mer generelt i satsingen på samskaping gjennom Med hjerte for Arendal, i Kommuneplanens Samfunnsdel 2020-2030 der samskaping

nevnes 21 ganger, og i kommunens avtale om gratis lokaler til frivilligsentralen i det nye skolebygget på Roligheden Skole på Tromøy, der man har prosjektert inn et lokalt grendehus.

Likevel var det slik at kommunen i prosjektperioden stod ovenfor betydelige budsjettutfordringer som i realiteten begrenset kommunens kapasitet og ressurser til å bidra inn i Aktivitetsforum. Dette viser hvordan man i samskappingsarbeid kan støte på praktiske utfordringer som ofte kan være lite synlige i plandokumenter og strategier. I Samfunnsdelen av kommuneplanen (side 39) presiseres det også som en utfordring at kommunens tjenester er ulike, slik at samskaping må praktiseres på ulike måter og at ansatte må involveres i arbeidet på en positiv måte for at samskaping skal bli en del av kulturen i hele kommuneorganisasjonen.

Mot slutten av prosjektperioden stilte imidlertid deler av kommunens ledelse opp på et møte med næringsforeningen og arbeidsgruppa for kollektivtransport, med stor vilje til samarbeid. Bakgrunnen var at satsingen korresponderte med andre satsinger i kommunen på grønn mobilitet og byggingen av 500 nye boliger på Tromøya, slik at timingen nå ble vurdert som god. Tall fra Frivilligsentralens onlineundersøkelse om lokalbeboeres bil- og kollektivtransportvaner ble presentert som et kunnskapsgrunnlag sammen med statistikk om bruk av nasjonalparkområdet. Selv om kommunen ikke har noen formell rolle knyttet til kollektivtransport, ønsket kommunen å fasilitere prosjektet og løfte det frem sammen med de andre partnerne. Hele casen viser at forankring av samskappingsarbeid i praksis kan bli en tålmodig øvelse der timing, forankring og stå-på-vilje er viktige stikkord.

TIPS: Forankring av samskaping hos alle partnere er nødvendig og fordrer tålmodig innsats over tid. Ulike samarbeidspartnere kan ha ulike tempoer.

Dette gjaldt også for Fritidsforum, som var godt forankret i lokalsamfunnet, men formelt sett mindre forankret i skolen, noe som skapte utfordringer i prosjektet:

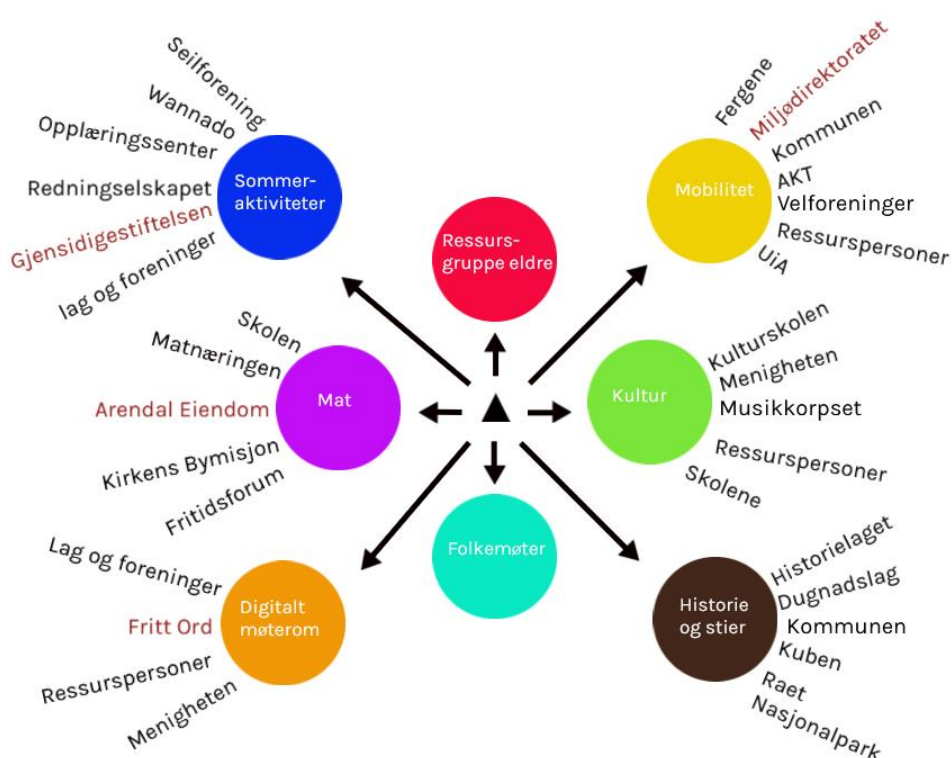
«Selv om jeg også satt og hadde kontor på skolen så satt jeg jo ikke oppe med lærerne så [...] du tas ikke med i planleggingsarbeid, i morgenmøter, i noe sosialt [...] jeg ante aldri om noe som foregikk på skolen, så plutselig var det en dag jeg sto jo der klar med mat, men så kom jo ingen, og så var det planleggingsdag» (Intervju med prosjektleder).

«Dette skulle være et etter skoletid-tilbud [...] det skulle ikke være lærernes jobb, så kom jeg og maser på de. Akkurat som om ikke de har nok, med foreldre og alle mulige ting som de må forholde seg til. Jeg tror det går på tid og det de kan bortprioritere, det tror jeg de bortprioriterer. Og alt som kom med meg det jeg var ting som jeg tror de tenkte de kunne bortprioritere (Intervju med prosjektleder).

Mangelen på en mer formalisert forankring av tiltaket medfører dermed at det i mange tilfeller «stopper etter tommel opp». Samlet sett kan vi dermed konkludere med at frivilligsentralenes bindeleddsfunksjon mellom lokale innbyggere, frivillige organisasjoner og offentlige aktører fordrer et solid forankringsarbeid hos alle aktører for å gi prosjekter en større mulighet til å lykkes.

3.3. Erfaringer fra bindeleddsfunksjonen

Som nevnt ovenfor i kapittel 3.2, ble det innledningsvis gjennomført folkemøter der lokalbefolkningen på Tromøya fikk anledning til å prioritere hvilke oppgaver som var viktige for folk på øya fremover. Figur 2 og 3 (neste sider) viser hvordan disse innspillene krystalliserte seg i form av ulike fokusområder i de to samskappingsprosjektene under Tromøy Frivilligsentral. Som tidligere nevnt ble det foretatt en kartlegging av lokale ressurser på hvert av områdene slik at ulike samarbeidspartnere ble involvert i arbeidsgrupper for de ulike fokusområdene, avhengig av sine ressurser, kapasitet og behov. Det ble også etablert en separat ressursgruppe bestående av seniorer med god innsikt i daglige utfordringer, men også hvilke ressurser som finnes i målgruppen. Arbeidsgruppene ble invitert til både digitale og fysiske møter for å diskutere erfaringer, utfordringer, behov og ressurser på området. I noen tilfeller resulterte dette i utviklingen av et felles prosjekt og utviklingen av felles søknader til tredjeparts finansører, for eksempel i forbindelse med sommeraktiviteter for unge. I andre tilfeller brukte man aktivitetsmidler i prosjektet til å sette i gang arbeid på tvers av organisasjoner, for eksempel utarbeidelse av turstier. Dette vurderes som et viktig element i arbeidet, men som i praksis er avhengig av ekstern finansiering.

Figur 2. Oversikt over fokusområder i Aktivitetsforum med et utvalg av samarbeidsaktører listet, med eksterne finansører i rødt.

Det var også noen utfordringer knyttet til noen av gruppene, spesifikt måtte matgruppen – som hadde fokus på et sunt og godt mattilbud til skoleelever – avvikles da man fant at deltakerne i

praksis var i konkurranse med hverandre ovenfor Arendal Eiendom. Dermed ble det uheldig at frivilligsentralen ble stående som et fasiliterende midtpunkt i prosessen. På dette fokusområdet vokste det etter hvert frem et ønske om å etablere andelshager i form av kjøkkenhager på en lokal gård. Dette fokuset erstattet dermed det tidligere fokuset, noe som illustrerer den dynamiske naturen i slike åpne samskapingsprosjekter.

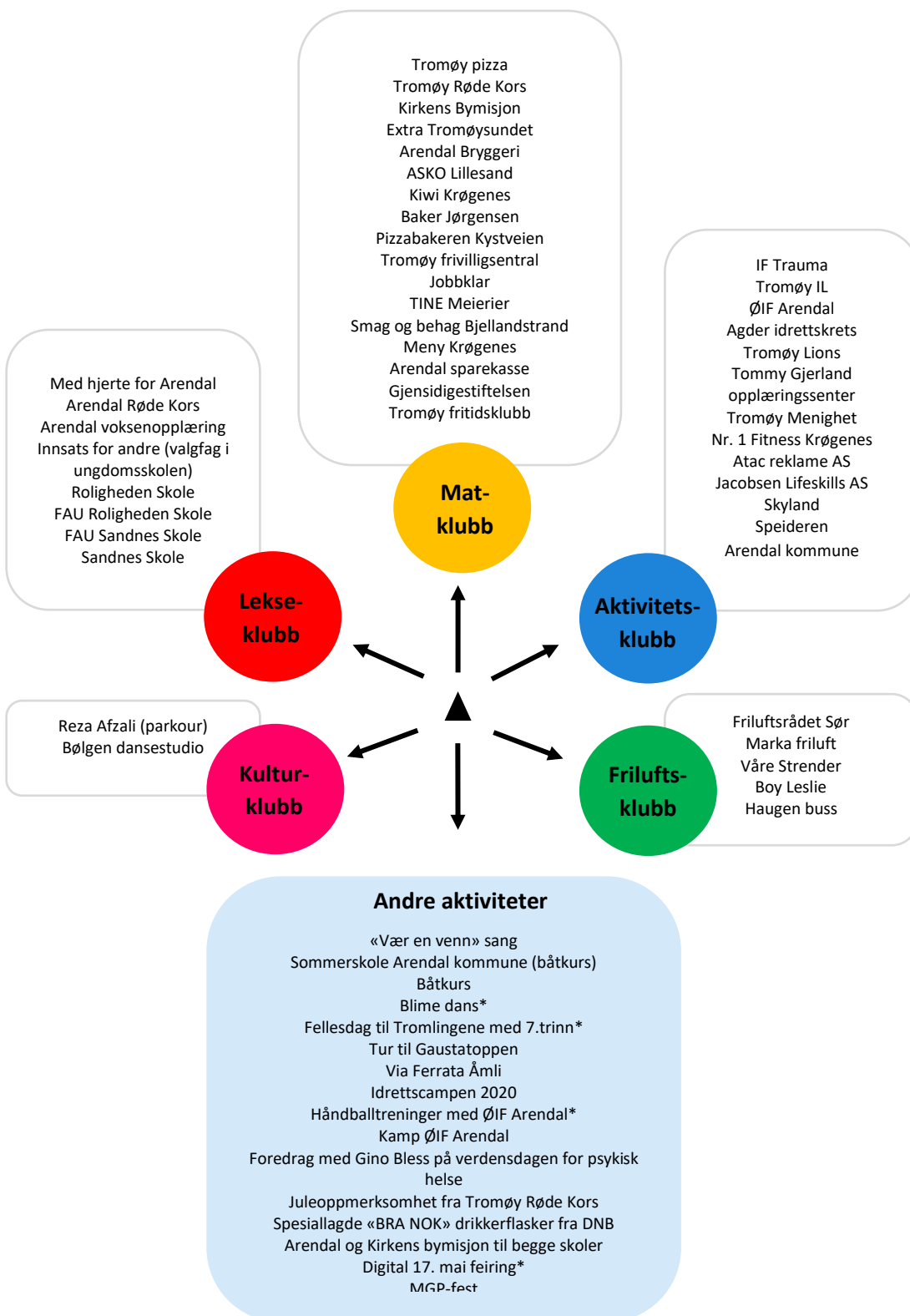
Covid-19 situasjonen og nedstengingen av landet medførte naturlig nok også betydelige utfordringer. I Kulturgruppen i Aktivitetsforum var det blant annet planer om å bruke grendehuset som konsertarena for å skape et møtepunkt på tvers av generasjoner i lokalsamfunnet, men dette måtte utsettes til etter pandemien. Likeledes måtte man utsette planer om å etablere et historisk spill på Hove, som er et gammelt vikinghov på Tromøy. Det samme gjaldt en årlig Tromøyfest som var planlagt som et felles møtepunkt for frivilligheten og lokalbefolkningen på øya. Til gjengjeld søkte man midler til digitalt møteutstyr til utlån til andre, og etablerte en serie med digitale møter med fokus på eldres behov og koordinering av innsats for utsatte grupper under pandemien.

En siste utfordring var knyttet til Arbeidsgruppen *Mobilitet*, som fulgte opp Folkemøtenes store fokus på kollektivtransportsituasjonen på Tromøy. Gruppen bestod av lokale beboere med både kompetanse og engasjement på dette området. Utfordringen i denne gruppen var, som nevnt i kapittel 3.2, at selv om fokuset var godt forankret i lokalbefolkningens behov og ressurser, var det dårlig forankret hos sentrale eksterne aktører som fylkeskommunen, kollektivtransportsekskapet AKT og kommunen. Styret i Tromøy Frivilligsentral stilte også spørsmål ved hvor mye arbeid som ble lagt ned i denne arbeidsgruppen gitt mangel på konkrete resultater. Det ble i samarbeid med kommunen sendt inn en søknad til Miljødirektoratet om midler, som fikk avslag på bakgrunn av manglende forankring av prosjektet i kommunen. Dette stemte og hadde igjen grunnlag i kommunens utfordrende budsjettsituasjon på tidspunktet. Det ble i ettertid arrangert møter med AKT om samarbeid om en annen felles søknad, men AKT hadde ikke kapasitet til å prioritere dette. Dermed stoppet fremdriften i gruppen helt opp og deltakernes motivasjon sank betraktelig. Imidlertid ønsket det delvis nyvalgte styret i 2021 å fortsette dette arbeidet. Innspillet fra følgeforskningen var at prosessen måtte følge demokratiske kanaler, det vil si å engasjere valgte politikere på kommune og fylkesnivå. Arbeidsgruppen frembrakte konkrete data fra ulike registreringer av trafikk osv., og satte i gang en spørreundersøkelse blant innbyggerne for å få mer håndfaste data å presentere ovenfor politikerne og andre stakeholders.

Denne onlineundersøkelsen ble utformet i samarbeid med NORCE og var åpen mellom juni og august 2021, med invitasjoner gjennom frivilligsentralen. 439 personer på øya deltok i undersøkelsen. Undersøkelsen viste at flertallet av deltakerne benytter seg av dagens transporttilbud, men ikke synes det er godt nok. En av tre mener tilbudet gjør det utfordrende å treffe familie og venner, delta i fritidsaktiviteter og komme seg til jobb. Dessuten mente flertallet at dagens tilbud fører til en uønsket høyt bilbruk, og at trafikken på øya er et problem. Nesten alle deltakerne rapporterte at de ville ha benyttet seg av et utvidet transporttilbud.

Dette arbeidet viste at det å fasilitere samskaping på et område ikke alltid nødvendigvis vil føre frem til konkrete resultater på kort sikt, selv om befolkningen er tydelig om sine behov. Frivilligsentralen risikerer å spille en begrenset rolle i tilfeller der man er avhengig av større eksterne aktører. Det er også et langt steg for frivilligsentralen mellom å arrangere bridgekvelder for seniorer og å gi seg i kast med kollektivtransportutfordringer. Det vurderes likevel som riktig at frivilligsentralen fulgte opp innbyggernes innspill og engasjement på dette området og gjorde sitt beste for å fasilitere møter mellom arbeidsgruppen og relevante aktører, et arbeid som fortsatt

pågår når denne rapporten skrives. Samtidig var det viktig for styret å stille spørsmål underveis for å vurdere arbeidsomfanget sett i lys av de øvrige arbeidsgruppene.

Figur 3. Oversikt over fokusområder i Fritidsforum med et utvalg av samarbeidsaktører listet.

Også i Fritidsforum støtte man på betydelige utfordringer underveis i prosjektet. En av de største utfordringene var knyttet til at man i planleggingen av prosjektet og basert på den store interessen for utfordringer for barn og unge på øya, gikk ut fra at fritidsaktivitetene kunne organiseres i samarbeid mellom lokale organisasjoner og frivillige. Imidlertid viste det seg raskt at tidsrammen for Fritidsforumet rett etter skoletid var ugunstig for mange av de store lokale idrettslagene. På det tidspunktet var de helt enkelt ikke i stand til å mobilisere frivillige ressurser til å lede aktivitetene. Dermed måtte man tenke nytt og kreativt rundt aktivitetstilbudet, noe som med tiden ledet frem til et utstrakt lokalt samarbeid (figur 3 forrige side).

På tross av nevnte utfordringer er erfaringene fra de to prosjektene at det har vært mulig å tilrettelegge for samarbeid på tvers av organisasjoner og innbyggergrupper med frivilligsentralen som fasilitator og knutepunkt, men at dette er en krevende oppgave. I noen tilfeller har dette gitt konkrete resultater i form av innvilgete midler og gjennomføring av tiltak, mens i andre tilfeller har mye arbeid gitt få konkrete resultater. Denne typen scenario er slik sett i tråd med erfaringer fra andre samskappingsparaplyer (Guribye, 2016; Ekman et al., 2017).

Undersøkelsen viser også at bindeleddsfunksjonen kan involvere mange ulike former for fasilitering. Forskning på innbyggermedvirkning har fokusert på ulike nivå av deltakelse, ofte presentert i form av en såkalt «deltakerstige» (Arnstein, 1969; Europarådet, 2009). *Informering* om aktiviteter, tiltak eller lignende befinner seg lenger nede på deltakerstigen enn trinnene lenger oppe som representerer prosesser som legger til rette for at innbyggerne har et nivå av faktisk medbestemmelse og makt. Dette inkluderer *partnerskap* som gir muligheten for å forhandle og delta i diskusjoner om gjensidig utbytte av samarbeidet; og *delegert makt* og *innbyggerkontroll* der innbyggere får mer makt til å fatte avgjørelser og forvalte samarbeidsprosjekter. I praksis har man i Tromøy Frivilligsentral beveget seg mellom flere av mellomtrinnene i en iterativ prosess, på bakgrunn av behov. Det har ikke vært en målsetting å bevege seg mot de øverste trinnene i stigen, noe som kan vurderes som temmelig urealistisk på dette nivået. Deltakerstigen bør ikke betraktes som et absolutt hierarki, men det kan være behov for mange former for deltakelsesprosesser tilpasset formålet (Guribye & Iversen, under publisering).

Arbeidsgruppene bar preg av en form for *partnerskap* og var gjerne sammensatt av et mindre antall personer basert på mer eller mindre konkrete kompetanser inn mot de ulike tematikkene og fokuset var på å legge til rette for et tett samarbeid om relativt konkrete mål. De digitale møtene hadde mer form av gjensidig *informering* eller dialog, og var preget av et større antall deltakere der rollene ikke var definert på forhånd. Den digitale møteplassen var en arena for å skape forståelse for hverandres roller og om mulig, inngå i en form for partnerskap ved å fordele ansvar og oppgaver mellom seg og på denne måten «*unngå å tråkke i den andres bed*». Informantene beskrev denne tilnærmingen som nyttig under pandemien, blant annet for å sikre at utsatte grupper hadde et tilbud:

«Kanskje ikke så mye samarbeid der og da, men mer en sånn opplysning og informasjon og... deling. Men ikke så mye samarbeid. Der og da var det ikke det. Og så var det ikke sånn at man samarbeidet på tvers av de lagene og foreningene som møttes. Vi fikk snakket litt om at de eldste ble ivaretatt av de... [og de yngste ble ivaretatt sånn...], så de fleste var ivaretatt på et vis.» (Intervju med samarbeidspartner).

Andre hevder at det ble et større og tydeligere samarbeid på tvers av organisasjonene på Tromøya:

«Var knapt et samarbeid på tvers av organisasjonene på øya, det er blitt mye tydeligere og større. Vi hadde nå Verdensdagen for psykisk helse, et arrangement, spleiselag, mellom organisasjonene på øya. Føler at samarbeidet er blitt tettere, og at det er skapt et fora der det er lettere, der vi sitter i de samme møtene og diskuterer. Idrettslag, korps, speideren, Tensing, Minising... Er nok en vei å gå, men føler at det er blitt [...] en arena for å utforske muligheter for samarbeid» (Intervju med samarbeidspartner).

Mange informanter er positive til begge samskappingsprosjektene og betydningen de har for lokalsamfunnet:

«Det som har fungert bra er det felles fora som er litt det frivilligsentralen har tenkt med Aktivitetsforum, og Fritidsforum. At det er samarbeid til et felles beste i et lokalsamfunn. At man møtes på tvers av organisasjoner og unngår å trække i hverandres bed. Respekterer hverandres ulike tjenester og tilbud, og sammen er vi sterkere. [Det er] sterkt i et nærmiljø. Noe å heie på» (Intervju med samarbeidspartner).

«Det at man treffes og liksom si 'dette står vi for', 'dette er vår agenda'. Men så er vi likevel åpne for hva vi kan gjøre sammen. Det har vært en god erfaring» (Intervju med samarbeidspartner).

«Det var ganske bra. Var fint å få høre på mange. Fikk kanskje selv øyne opp for litt flere folk på øya. Fint for min del, å bli kjente med flere aktører, lag og folk. Hun [prosjektleder for Fritidsforum] har hatt litt flere emner og fokus, og jeg har fått med meg noen, men ikke alle. Er frivillig, men har vært med på noen. Har vært med å dra det inn fra vår organisasjons side, hva vi gjør. Vi fikk delta med det vi kunne være med på» (Intervju med samarbeidspartner).

Informantene fremhever at det har vært en positiv opplevelse å møtes på tvers av lag og foreninger og presentere hva man jobber med, høre hva andre jobber med, og få en bredere kjennskap til ulike frivillige lag og foreninger som opererer i ens eget nærmiljø. Flere er tydelige på at frivilligsentralen har lyktes med å engasjere innbyggerne på øya gjennom prosjektene:

«de tok initiativ til denne plattformen, og inviterte lag og foreninger, så vi kunne invitere flere inn. At det er noen startere. Det er en suksessfaktor. Noen må ta/gjennomføre et initiativ for å dra i gang. Stor velvilje på Tromøya, men noen må starte det» (Intervju med samarbeidspartner).

«tror nok det er en krevende oppgave, og i den grad det har lyktes så er det vel fordi [prosjektleder for Aktivitetsforum] er god på det. Tromøya er litt spesielt, har litt spesiell kultur, der det er en veldig klar geografisk avgrensing av en øy. Mange kjenner hverandre og har nok vært grunnlag for frivilligsentralen for å få ting til» (Intervju med samarbeidspartner).

«de hadde fokuset på det og at de hadde en del aktiviteter og ting som de satte i sving for at det skulle bli bra å være en tromøyboer» (Intervju med samarbeidspartner).

Informantene er positive til hvordan både informering, dialog og partnerskap har bidradd til å skape koblinger mellom ulike lag og foreninger på Tromøya, og opplever at dette har vært et gode som har bidradd til å samle lokalbefolkningen om felles fokus. Her fremheves betydningen av fora som binder sammen større geografiske områder på Tromøya, som ifølge flere av informantene «er litt preget av den tradisjonelle øst-vest problematikken»:

«Synes det er veldig positivt at denne koblingen finnes i samfunnet. Har velforeninger som er lokale, men å binde sammen større områder... [Frivilligsentralen] virker som en veldig passe rigget, plassert og informativt sted» (Intervju med samarbeidspartner).

Intervjudeltakerne ble også spurt om deres opplevelse av klimaet i gruppen de deltok i, i form av om de opplevde at prosjektleder og de andre deltakerne viste interesse for deres ressurser og erfaringer. Flere av informantene kunne her melde om positive opplevelser fra deltakelse i gruppen, der det eksempelvis ble fremhevet at arbeidet var preget av «*interesse og forståelse for hverandre, ingen mistillit*». Andre fremhevet:

«Føler at jeg blir satt pris på og anerkjent» (Intervju med samarbeidspartner).

«Det handler mye om å anerkjenne det man gjør. Hadde en runde på «hvordan jobber dere?» (Intervju med samarbeidspartner).

«Jeg føler vel at jeg blir hørt i alle fall. Joda, jeg tror det er rimelig gjensidig respekt i så måte» (Intervju med samarbeidspartner).

«De syntes vi gjorde en god jobb, var imponert over det vi fikk til i den tiden [under Covid-19-nedstengingen]» (Intervju med samarbeidspartner).

Informantene opplevde også å ha innflytelse i gruppen de deltok i tilknyttet til Aktivitetsforum. Deltakerne i arbeidsgruppene var tydelige på at frivilligsentralen, ved prosjektleder for Aktivitetsforum, ikke hadde forsøkt å påvirke arbeidet deres, men kun forsøkte å bidra til å tilrettelegge for arbeidet som skjedde i gruppen:

«De fra frivilligsentralen har vært veldig positive og oppmuntrende. De har ikke forsøkt å påvirke, kun å oppmuntre og hjelpe til» (Intervju med samarbeidspartner).

«det går veldig greit. Ingen som er sjef i magen som deltar eller ønsker å overta noe som helst. God stemning i gruppen. Vi gjør det vi blir enige om – ingen krangling eller noe som helst tegn til konflikt» (Intervju med samarbeidspartner).

Ellers formidler informantene en opplevelse av å være hørt, respektert og likestilt også når de deltok i digitale møter i regi av Tromøy Frivilligsentral:

«Føler vi er relativt likestilte og oppegående alle sammen. Føler alle blir hørt og respektert (...) Møtene som har vært invitert til ha vært veldig ålreit og åpne tror alle har følte seg velkommen. Store og små møter. Jeg opplever at vi har blitt sett på som likeverdige bidragsytere, og blitt møtt med interesse og – positivt. [Prosjektleder for Aktivitetsforum] har vært veldig imøtekommende» (Intervju med samarbeidspartner).

Det må også tas høyde for at man i samskapingen møter på aktører med helt forskjellige utgangspunkt for deltakelse, fra kommunale aktører som får betalt for deltakelsen og som kan delta innenfor arbeidstidens tidsrammer, til lokale innbyggere som i utgangspunktet har andre jobber og som må tilpasse sin frivillige innsats til både fritid og kapasitet. Fasilitatorer har i utgangspunktet ingen mulighet til å styre dette samarbeidet i tråd med tradisjonelt lederskap. Nettverksledelse handler snarere om å legge til rette for relevante aktører kan komme sammen og delta og oppleve seg ivaretatt. Det handler om å skape gode praktiske betingelser for nettverkene, bygge og opprettholde tillit, og håndtere konflikter (Tortzen, 2019).

«jeg kan gå inn i et sånn samskappingsforum [...] og si at 'sånn gjør vi det'. Men jeg skal jo bare fasilitere dette, og bringe inn så mye kunnskap som mulig, innhente så mye nødvendig kunnskap som mulig fra deltakerne sånn at vi kan få de gode og riktige avgjørelsene» (Intervju med prosjektleder).

Frivilligsentralens rolle i et fora som søker å *koordinere* de frivillige organisasjonene, snarere enn å *styre* dem, fremheves i den forbindelse som en positiv verdi av samarbeidspartnere:

«hvis man skal jobbe med frivillige da – som ganske mange på Tromøya som driver med noe frivillig, og mange organiseringer og lag – så vet jeg ikke om Frivilligsentralen skal være med å styre de, men kanskje synkronisere de litt bedre. At vi har noen fora der vi kan diskutere for eksempel aktivitetstider så det ikke blir så mye kollisjon. Så barna kan drive både håndball og korps. Opplever at en del barn slutter for eksempel fordi håndballen er på samme tid. Eller speider. Kunne vært med og organisert eller synkronisert bedre. Og at man kanskje kunne hatt noen felles rekrutteringsdager for å vise beboerne på Tromøya hva vi gjør – at vi kan gjøre det på samme tid uten å kjempe om de samme barna, men vise oss frem. Vet at vi prøvde noen ledermøter for alle organisasjonene for noen år siden, men det rant litt ut i kålen. Vet ikke hvorfor. Var en fin tanke, men vi kom aldri videre. Det var vel litt før dette nye prosjektet» (Intervju med samarbeidspartner).

TIPS: Bindeleddsfunksjonen handler om å koordinere og legge til rette for, ikke om å styre

En annen informant påpeker at fora som Fritidsforum og Aktivitetsforum er viktige, og at slike fora kan være sentrale for at man sammen klarer å løse fremtidige samfunnsutfordringer i lokalmiljøet:

«Synes det som er etablert med Fritidsforum og Aktivitetsforum er veldig gode utgangspunkter, for å kunne få til den samsnakkingen som skal til for at vi skal kunne fremstå med mangfold og fremstå med respekt på hverandres tilbud og tjenester. Tenker at viktigheten av å opprettholde den typen fokus med jevne mellomrom er viktig. Det er i alle fall noe det er kjempeviktig at kontinueres, når en nå da for eksempel skal opprette en ungdomsklubb, det å da klare å skape rom for den og ikke miste for mange innen menighetsdrift og idrett, og få til aktiviteter som mange har lyst til å delta på men samtidig ikke ødelegge for hverandre, det er jo kjempeviktige diskusjoner. Som man må skape noen rammer for å ha, på en god måte. (...) det er viktig å fortsette med dette. Det kommer en del utfordringer i samfunnet fremover nå som det er viktig at vi klarer å løse som lokalmiljø» (Intervju med samarbeidspartner).

Flere av våre informanter oppfatter organiseringen av samskapingsprosjektene som gode og *nøytrale*, og at frivilligsentralen har et godt utgangspunkt for å skape tillit og inkludere bredt i lokalsamfunnet:

«Vil jo bare tenke at en sånn møteplass er veldig viktig. For den er jo preget av å være veldig nøytral – hvis dette er [i regi av] en organisasjon blir den fort veldig preget av den organisasjonen. Men Fritidsforum bærer preg av å være veldig nøytralt og ideelt. Skaper tillit og bredde» (Intervju med samarbeidspartner).

For frivilligsentralene er det vesentlig at alle parter i samarbeidet kan når som helst trekke seg ut av samarbeidet uten at det får noen følger for dem. Slik sett har samskapingsmodellen rundt Fritidsforum åpenbare utfordringer som også trekkes frem av prosjektleder. Samskapingsmodellen innebærer stor avhengighet av frivilligheten, og de frivillige er både en uforutsigbar og krevende ressurs:

«Vi hadde jo en hel gjeng med fantastiske frivillige som sto på. Og skolen, begge skolene bidro jo inn sånn at man fikk det jo til [...] Men plutselig så kommer jo ikke [frivillige], og så får du melding 'kommer ikke i dag' [...] Du kan ikke basere prosjektet på [frivillighet], for det krever så mye forutsigbarhet og kontinuitet å holde på med det her, og barn og unge som i hvert fall krever faste rammer» (Intervju med prosjektleder).

Der én frivillig kurses, innføres i rutiner og potensielt trekker seg ut av aktiviteten med all rett, må man bruke tilsvarende ressurser på en ny frivillig. Man kan heller ikke automatisk forvente at en frivillig kommer til å delta på en gitt dag, men har all frihet til å kunne heller gjøre noe annet (LaCour, 2014). Samtidig er erfaringen at selv om prosjektleder har opplevd stor lokal støtte og engasjement, gir et slikt gratistilbud til elevene få muligheter til å kreve oppfølging fra foreldrenes side når det er behov for det.

«Og jeg opplevde jo at de aller fleste foreldrene var veldig positive og var flinke til å sende positiv feedback da. Men det stopper jo hver gang du ber om noe. [...] Alle ville prosjektet godt. Men med en gang man begynner å kreve ting så er liksom folk, det har man jo ikke tid til. Så det synes jeg var kjempevanskelig» (Intervju med prosjektleder).

Disse utfordringene gjør det rimelig å stille spørsmålsteget ved om samskapingsmodellen alltid er en egnet modell med sine innebygde uforutsigbarheter. I forbindelse med tiltak for utsatte grupper kan det være behov for en mer forutsigbar modell basert på gjensidig forpliktende avtaler og fornuftige økonomiske rammer mellom de involverte aktørene. På en annen side kan det i mange tilfeller i realiteten være få andre alternativer.

TIPS: Vurder om en samskapingsmodell i alle tilfeller er best egnet for å gi brukerne et forutsigbart tilbud

3.4. Lokal forståelse av samskapingsprosjektene

Mens Aktivitetsforum har vært en generell overordnet paraply for samskaping knyttet til forebygging av ensomhet, utenforskap og passivitet, var Fritidsforum mer spesifikt rettet mot samskaping av et etter-skoletid tilbud for barn. Flere av informantene opplevde at det var noe uklart hva Aktivitetsforum egentlig gikk ut på, og hvilke mål frivilligsentralen ønsket å nå gjennom dette forumet. Uklarheten knyttet til selve navnet er ikke vanskelig å forstå, ettersom man tidlig gikk bort fra å bruke det utad. Men informantene trekker likevel frem forskjeller mellom de to prosjektene som synes å ha rot i to forhold.

For det første fremhevet noen av informantene en forståelse av frivilligsentralen som et sted der man fokuserte på praktisk gjennomføring av konkrete aktiviteter:

«Frivilligsentralen har vært tradisjonelt et sted som gjør ting, altså man gjør aktiviteter, og når det ikke var utgangspunktet så var det... Innfallsvinkelen var noe vanskelig» (Intervju med samarbeidspartner).

Informanten opplevde imidlertid ikke at frivilligsentralen hadde fokus på konkret og praktisk gjennomføring av aktiviteter gjennom Aktivitetsforum, og noen opplevde samskapingsfilosofien som preget prosjektet som en ganske krevende og uvant tilnærming:

«Ideene og den åpne tilnærmingen som kjennetegner samskaping er ukjent for mange – har tatt litt tid (for meg) å forstå. Vanskelig å skape tilstrekkelig engasjement og forståelse når det var så lite konkret» (Intervju med samarbeidspartner).

Den åpne tilnærmingen som kan kjennetegne et samskappingsprosjekt kan muligens forklare at noen deltakere opplevde målet med Aktivitetsforum som lite konkret. Tidligere fokus på å være et aktivitetshus er også åpenbart noe som har skapt forventninger til hva frivilligsentralen gjør i lokalsamfunnet. Derfor ble det gjort grep underveis i prosjektet for å tydeliggjøre samskapingstilnærmingen for lettere å inkludere og engasjere deltakerne, blant annet i form av å engasjere et kommunikasjonsbyrå for å bidra til å utforme presentasjoner. Det ble også vurdert om man kunne unngå å bruke selve begrepet «frivilligsentral», ettersom det er knyttet til aktivitetshusmodellen, men dette var ikke mulig. Også andre sentraler som har gått mer i retning av en bindeleddsfunksjon har pekt på dette behovet (Eimhjellen et al., 2020), og i et hørings svar til Kulturdepartementets forslag til ny forskrift for frivilligsentralene, fremhever Tromøy Frivilligsentral at de setter pris på at departementet åpner opp for at navnet kan endres til nærmiljøsentral eller liknende, da dette vil være mer dekkende for den samfunnsrollen frivilligsentralen på Tromøy arbeider ut fra.

For mange oppleves ikke overraskende Fritidsforum som mer konkret, med en tydeligere, avgrenset målgruppe og aktiviteter. Slik sett ligger prosjektet nærmere forestillingen om frivilligsentralen som et aktivitetshus.

«Og jeg tror at en av grunnene til at ting har funka brukbart er at vi hadde dette Tromøy Fritidsforum, dette aktivitet etter skoletid for barn på mellomtrinnet og etter hvert også ungdomsskolen. For det har vært veldig konkret. Og det har også vært en stor suksess. Men der er det jo veldig konkrete oppgaver, veldig konkret målgruppe, en målgruppe folk flest har vært engasjert i, og der oppgavene har vært tydelige. Hvis ikke vi hadde hatt slike konkrete ting tror jeg det hadde vært mye tråere» (Intervju med samarbeidspartner).

Prosjektdeltakerne som ble rekruttert til de kvalitative intervjuene hadde noe ulike koblinger inn mot Aktivitetsforum. Mens noen hadde en mer perifer tilknytning til prosjektet gjennom deltakelse i digitale møter, var andre tettere koblet på prosjektet gjennom arbeid i spesifikke arbeidsgrupper med ulike tema, mål og innhold.

Medlemmer av arbeidsgruppene opplevde i stor grad å jobbe etter konkrete målsettinger:

«Veldig greie definerte mål. Er en liten enkel gruppe med veldig konkrete mål. Så lett sånn sett. Helt enige i hva resultatet skal bli» (Intervju med samarbeidspartner).

«En liten gruppe» (...) «målet med hva vi skal gjøre har vært ganske klart» (Intervju med samarbeidspartner).

Mens informantene opplevde at de konkrete målene for hvert møte var realistiske, varierte ambisjonsnivået og tidsperspektivet som preget arbeidet i de ulike arbeidsgruppene, der noen fremholdt at det nok ble jobbet mot noe «hårete mål».

«Har vel inntrykk av at alle ser at dette vil ikke nødvendigvis fører til mål, men er bry verdt å prøve. Er et hårete mål. Men det minste man får ut av det er å øve litt innflytelse og melde et behov. At noen driver med dette må fortelle de at det er et genuint behov. Det er i alle fall realistisk. Men å nå det mer hårete målet er ikke realistisk, men ikke umulig» (Intervju med samarbeidspartner).

Under pandemien organiserte også frivilligsentralen en serie digitale møter for å fasilitere nødvendig informasjonsutveksling under pandemien. Dette involverte derfor et bredt spekter av aktører. Noen av deltakerne opplevde disse møtene som nyttige, men diffuse:

«det å få alle frivillige organisasjoner med, å møtes og presentere seg og si «dette er vår arena», det har vært fint. Men hvordan vi kan brukes sammen – selv om man skal være åpen for alt og sånn så tror jeg noen burde hatt en idé, kaste frem litt mere konkrete ting i utgangspunktet. For at det kunne være et agn å gripe fatt i» (Intervju med samarbeidspartner).

Mens arbeidsgruppene gjerne var sammensatt av et mindre antall personer basert på mer eller mindre konkrete kompetanser inn mot de ulike tematikkene, var de digitale møtene preget av et større antall deltakere, hvis roller ikke var definert på forhånd. En informant fremhevet viktigheten av konkrete mål i en slik stor og heterogen gruppe:

«Tenker de ulike gruppene som var med i de digitale møtene var veldig forskjellige. Alt fra menigheten til små lokale velforeninger, musikkorps, røde kors og besøkstjeneste. Hvis spennet er så vidt, er det viktig å definere en klar målsetning. Så det er verdifullt å delta. Opplevde at målet var godt definert i starten, også skriftlig, så for oss som var med i starten var det nok tydelig og definert. Men vet ikke hvordan dette ble etter hvert, det ble invitert flere inn senere i forløpet, for eksempel velforeninger, og om de opplevde seg informert på like god måte vet jeg ikke» (Intervju med samarbeidspartner).

Frivilligsentralens agenda var imidlertid å helt enkelt legge til rette for at deltakerne kunne dele informasjon og erfaringer, slik at man i samarbeid kunne imøtekomme eventuelle bekymringsmeldinger eller utfordringer for spesifikke grupper i lokalsamfunnet under nedstengningen av samfunnet. Inntrykket er at formålet med, og fordelene med denne møtefasiliteringen ble tydeligere etter hvert:

«Jeg synes det var ullent å få tak i men jeg har skjønt det litt mer etter hvert. Men det har gått litt tid, før jeg har skjønt hva man tenker. Jeg synes det har vært mye lettere nå i det siste... vi hadde et møte nå i høst [...] da hadde vi jo litt erfaring, og det der med at nå skal vi ikke finne opp en ny aktivitet, nå skal vi se hvordan ulike frivillige organisasjoner på Tromøya kan samarbeide, hvordan vi kan fordele feltet, hvordan vi kan gå inn for felles oppgaver, og alle sammen bidra inn uten å konkurrere eller gå inn i hverandres felt. Det har blitt mer tydelig etter hvert» (Intervju med samarbeidspartner).

3.5. Betydningen av møtehyppighet og tidsbruk

Hyppighet og bruk av tid på digitale møter i regi av Aktivitetsforum var et tema som ble nevnt av flere informanter. Dette er en tematikk som løftes av deltakerne på de digitale møtene, men ikke av deltakerne i arbeidsgruppene. Informantene på de digitale møtene forteller her om hyppig møteaktivitet i starten av prosjektperioden, særlig rundt Covid-19-nedstengingen i mars 2020. Imidlertid opplevde man at møteaktiviteten gradvis ble justert ned til et nivå som fungerte for de fleste:

«Hyppige møter i starten. Det var kanskje riktig. Men det var også riktig at det ble sjeldnere møter etter hvert. Det er mange som setter av mye tid til møtene. Så viktig at det er hensiktsmessig bruk av tid. [Prosjektleder] opplevde kanskje også engasjementet som fallende, og justerte møtehyppigheten deretter» (Intervju med samarbeidspartner).

Med tanke på at de digitale møtene søkte å samle store deler av frivilligheten på Tromøya kan et fokus på møtehyppighet og tidsbruk være forståelig. Informantene var opptatt av at frivillige hadde begrenset med tid til bruk på møter, og ga uttrykk for at *for* hyppig møtevirksomhet kunne sette kjerneoppgavene i det frivillige arbeidet under press. En informant fremholdt at det uavhengig av møtehyppighet var avgjørende å ha en god og tydelig plan for møtet, slik at deltakerne fra frivilligheten fikk en opplevelse av å ha utnyttet tiden sin på en god måte:

«På siste møte var alle disse representantene for alle ulike lag og foreninger invitert. Og da vet jeg 2-3 stykker i etterkant sendte melding til [prosjektleder] om «trengte vi møtes?». Det var for løst. Her har vi ikke all verdens tid å bruke, og da to timer på kvelden liksom. Jeg synes det var bortkasta. Litt for lite struktur. Alle skal snakke og alle skal få si hva de mener, men må ha en plan med hva man skal bruke det til og den synes jeg ikke var tydelig nok» (Intervju med samarbeidspartner).

Informanten fremhevet her viktigheten av at man anerkjenner hvor verdifull tiden er for frivilligheten, og at en slik forståelse medførte et behov for å skape engasjement og legge til rette for måloppnåelse både på kort og lang sikt:

«jeg synes de [møtene] ble litt for, hva skal jeg si, litt for lite konkrete. Samtidig så jeg at i den perioden det var lite aktivitet så var det viktig å ha kontakt. Men at de kunne være noe mer strukturerte og noe tydeligere på agendaen i disse digitale møtene» (Intervju med samarbeidspartner).

Disse opplevelsene er ikke nødvendigvis representative for samtlige møtedeltakere, men viser hvordan man i samskappingsarbeidet må forholde seg til deltakere med ofte ulike utgangspunkt, kapasitet og behov.

3.6. Kompetanse og kapasitet

Tidligere forskning blant frivilligsentralene (Eimhjellen et al., 2020) viser at det er behov for spisskompetanse om fasilitering av samskaping i frivilligsentraler. Som tidligere nevnt er samskaping et felt der det etter hvert tilbys ulike utdanningsmoduler i de nordiske landene. Det er likevel grunn til å tro at de fleste som leder samskappingsprosesser i en norsk sammenheng neppe har en formell utdanning på området, men bygger på sin medbrakte kompetanse om frivillig og offentlig sektor, noe kursing, og viktig erfaringskunnskap man tilegner seg underveis i prosessen.

Prosjektleder i Aktivitetsforum har lang erfaring med prosjektledelse innen frivilligheten og frivilligsentralen, og har også bakgrunn som daglig leder for samskappingsparaplyen *Med hjerte for Arendal* på et tidlig tidspunkt. Deltakelse på en hel rekke seminarer, konferanser og workshoper, og i forskningsprosjektet MEDSAM har også gitt betydelig kompetanse om samskaping spesifikt. Dette inkluderer for eksempel prinsippet om likeverdighet mellom partnere, som har blitt holdt høyt i Aktivitetsforum. Dette innebærer at uavhengig av størrelse eller andre forhold, skal de ulike organisasjonene som involverer seg i samskapingen ha like muligheter og like stemmer i prosessen. På dette grunnlaget har man invitert inn både store organisasjoner og frittstående engasjerte innbyggere i de ulike arbeidsgruppene i Aktivitetsforum som likeverdige.

«det er vi som ha ansvar for samskapings-prosessene som må skape dette miljøet som gjør at det blir hyggelig og at de spiller på lag om noe mer, men også at de ulike brikkene blir viktige inn i samskapingen [...]. Man er nødt til å skape det likeverdsforholdet, det kameratforholdet, for å se at det er greit å jobbe sammen. Og så må man ha en enighet om at man har et mål om at det er en utfordring man ønsker å nå sammen og at ingen sitter med løsningen» (Intervju med prosjektleder).

Ingen aktører har dermed fått forrang eller blitt tillagt større betydning enn de andre, og det har blant annet vært en målsetting å variere møtearenaer. Covid-19 situasjonen la imidlertid sine begrensninger på dette området, noe som medførte at digitale møter ble tatt i bruk i større grad enn planlagt. På den annen side opplevde man også at pandemien ga nye muligheter for dialogen på tvers som er nødvendig for å fasilitere samskapingsprosesser:

«alt stoppet jo opp. Så alle var jo tvunget til å tenke nytt. Eller å tenke annerledes. Uten at det var positivt at [koronapandemien] skjedde. Men hvis du tenker i forhold til samskaping hvor vi egentlig må nullstille oss, eller ikke nullstille oss, vi må bringe inn den kompetansen vi har for å se hvordan vi kan løse dette. I forhold til samskaping så tenker jeg at det var også positivt, selv om jeg ikke mener at det var positivt med pandemien. [...] Og folk hadde mer tid til å snakkes og om jeg kunne løfte frem den ene og den andre og den tredje og fjerde, så signalene var at det gjorde noe godt å sitte sammen og snakke på tvers (Intervju med prosjektleder).

Til tross for at koronapandemien i all hovedsak har skapt betydelige barrierer for gjennomføringen av aktiviteter i prosjektet illustrerer dette hvordan pandemien endret forutsetningene for å jobbe med samskaping både på godt og vondt. Evnen til å kunne tilpasse seg et dynamisk og ultimatt sett uforutsigbart lokalsamfunnsliv er på alle måter en viktig egenskap i samskapingsarbeidet.

Våre informanter har fremhevet at prosjektleder har fremstått som en kompetent leder - positiv, inkluderende, tillitsskapende, inspirerende, engasjerende og god til å legge til rette for møter – selv om noen fremhever behovet for mer føringer, kanskje i tråd med samarbeidsformer de er mer vant til:

«[Prosjektleder for Aktivitetsforum] er fantastisk og inspirerende, det mangler ikke noe der. Hun har – selv om det ikke skal foregå i frivillighetssentralens regi – virket som en uoffisiell gruppeleder og innkalt til møter. Og er inspirerende. Klart definert mål og har engasjert øyas befolkning for hverandre. Ambisjonen og ønsket om å få til noe større. Få folk engasjert for å gjøre noe for samfunnet på Tromøya» (Intervju med samarbeidspartner).

«[Prosjektleder for Aktivitetsforum] er en skikkelig energibunt og ivrig pådriver, og veldig flink til å få ting til å skje. Få med folk og ikke gi seg. Holder humøret oppe og god til å drive det fram [...] Det som renner meg først i hodet er at hun alltid stiller med kaffe frukt og kjeks og har grendehusfasilitetene med tekniske hjelpemidler. Tror folk synes det er ålreit å komme på møtene i alle fall. Hun greier å skape en agenda og et innhold det har vært meningsfullt å delta i. Men ikke noe mer brainstorming eller noe mer utviklingsteknikker etter skoleboka, men mer vanlig omgangsform» (Intervju med samarbeidspartner).

TIPS: Legg til grunn et prinsipp om likeverdighet blant samarbeidspartnere – selv om det er forskjeller i makt og innflytelse mellom dem til vanlig

«Hun har jo ikke lagt noen føringer. Og det er jo det jeg etterlyser, mere føringer. Men hun har vært veldig positiv – ja veldig positiv – og ønsket alle innspill og alle deltakere velkommen» (Intervju med samarbeidspartner).

Når det gjelder kunnskap om lokalsamfunnet ble det spilt på styremedlemmers kompetanse i tillegg til prosjektleders erfaring. Utover dette ble det som nevnt i metodedelen gjennomført personlige intervjuer ansikt-til-ansikt med et utvalg lokale ressurspersoner for å få kunnskap om sosiale dynamikker på Tromøy. Funnene ga blant annet grunn til å være aktsom ovenfor skillet mellom øst og vest på øya, knyttet spesifikt opp til langvarige diskusjoner om rollen til lokale idrettslag, plassering av en ny skole osv. Kunnskap om denne dynamikken medførte blant annet større bevissthet om valg av møtesteder rent geografisk og unngå å «velge side».

For å kartlegge og koble sammen lokale ressurser på tvers av sektorer ble det videre lagt til grunn en såkalt ABCD (*Asset-based community development*) metodikk (Kretzmann & McKnight, 1993). I praksis innebar dette at man innenfor hvert fokusområde startet med å identifisere lokale ressurser på tvers av sektorer. Dette var informasjon som delvis ble fylt ut av deltakere i workshopene, som styremedlemmer hadde, eller som man fant gjennom prosjektleders kontaktnettverk på øya. Deretter ble et hensiktsmessig antall av disse ressurspersonene invitert til å delta i arbeidsgrupper rundt hver sine fokusområder. Det var dermed ingen fullstendig inkluderende demokratisk prosess, men en metodikk som sikret kompetente personer inn i hver arbeidsgruppe. I praksis så dette ut til å fungere godt slik at samarbeidet innenfor arbeidsgruppene fungerte etter hensikten, også sett fra informantenes side:

«Nå er det noen som har plukket ut personer de tror kan bidra. Det har ikke vært som sånn at man kan melde sin interesse. Og det kan jo være en fordel det. Det er jo ikke nødvendigvis at alle som melder sin interesse er ønskelig å ha med på et sånn prosjektet [...] Så tror de har visst hva de har jobbet med.»

Prosjektleder ved Fritidsforum hadde ikke den samme erfaringen med samskappingsprosjekter forut for prosjektet, men har blitt understøttet av frivilligsentralen. Som del av følgeforskningen deltok hun i ulike seminarer om samskaping og fikk på den måten en rask innføring på området. Det er likevel den ervervede kunnskapen underveis i prosjektet som har gitt den viktigste erfaringen med hva samskaping innebærer i praksis. Dette har involvert behovet for å finne nye løsninger når ting ikke går etter planen, slik for eksempel pandemien medførte behov for å tenke nytt, og slik det viste seg at selve tidspunktet for fritidsforumaktivitetene matchet dårlig med lokale idrettslag som bidragsyter i tilbudet.

«tidspunktet som Fritidsforum skulle være, sånn rett etter skoletid, er jo krevende i forhold til at de som er i arbeid er jo som regel på arbeid [...] Plutselig driver jeg og skal hanke inn frivillige fra klokken 14 til 16. Når idrettslaget kanskje sliter nok med å skaffe frivillige til sine aktiviteter så kommer jeg og skal også ha frivillige. Så noen av tilbakemeldingene gikk vel på at man fort ble sett på som en konkurrent uten at det nødvendigvis var tanken i det hele tatt» (Intervju med prosjektleder).

TIPS: Bruk tid på å systematisk kartlegge ressurser i lokalsamfunnet

Etter hvert har prosjektet resultert i reell samskaping på tvers av organisasjoner der man for eksempel har benyttet Røde Kors som en samarbeidspartner for å rekruttere og kurse frivillige. Våre informanter har trukket frem prosjektleders entusiasme og stå-på vilje som avgjørende for prosjektet:

«Jeg må bare framheve igjen det som har skjedd med fritidsforumet på skolen det har vært kjempebra! Og der er det jo en veldig dyktig og flink og entusiastisk prosjektleder. Det hadde aldri fungert sånn som det gjør nå hvis ikke hun som heter [navn på prosjektleder] hadde vært så på» (Intervju med samarbeidspartner).

«Fritidsforum er veldig samlende på øya her. Har en skole på Østerenden og Vesterenden, og de slås sammen på ungdomsskolen. Så de får til en fin ufarlig overgang, og sånn som [prosjektleder] i fritidsforum jobber» (Intervju med samarbeidspartner).

Videre mener noen at prosjektet har vært «*veldig samlende på øya*». Den store deltakelsen i tilbudet og oppslutningen rundt prosjektet i lokalsamfunnet antyder at forankring i lokale behov sannsynligvis kan være en vel så viktig suksessfaktor som forhåndskompetanse om fasilitering av samskaping.

En annen viktig problemstilling er knyttet til *kapasitet*. I utgangspunktet er frivilligsentralordningen lagt opp slik at hver sentral har én enkelt ansatt (Lorentzen, 2012). Den store undersøkelsen i landets frivilligsentraler (Eimhjellen et al., 2020) viste at de daglige lederne vurderte kapasitetsutfordringer som en potensiell barriere mot overgangen fra et aktivitetshus til å ha en bindeleddsfunksjon. Den nye foreslåtte forskriften (se kapittel 1.2) legger i utgangspunktet opp til at hver sentral skal ha mer spesifikke krav til sin virksomhet, der de både skal stimulere til frivillig innsats, være åpne møteplasser for befolkningen og være et bindeledd mellom kommunen og frivillig sektor. Det er vanskelig å se at alle disse funksjonene kan ivaretas av en enkelt ansatt i noe særlig utstrekning, i alle fall sammen med egne aktiviteter.

TIPS: Vurder hvilket omfang av arbeidsoppgaver og funksjoner som det er realistisk at en enkelt ansatt skal kunne ivareta

Bindeleddsfunksjonen er også langt vanskeligere å planlegge enn regulære aktiviteter som kan legges inn i et årshjul og ukekalender. For det første er slike samskapingsaktiviteter ofte uforutsigbare i seg selv, og møtebehov kan oppstå når som helst, avhengig av hva som skjer i de enkelte arbeidsgruppene eller samskapingsprosessene (Guribye, 2016; von Heimburg & Hofstad, 2019). I dette tilfellet tok for eksempel arbeidet i kollektivtransportgruppa som vist i kapittel 3.2 uforholdsmessig mye tid, ikke minst som resultat av den manglende forankringen hos eksterne samarbeidspartnere. Dermed er det vanskelig å vurdere *hvor mange* fokusområder det er fornuftig å ha samtidig. Dette er noe man på sikt må gjøre seg sine erfaringer med. En viktig erfaring er også at lokale behov er dynamiske og raskt kan endre seg. Dette kan medføre behov for å følge opp nye fokus som vokser frem i lokalbefolkningen, som igjen krever sitt i forhold til kapasitet.

Den nye forskriften åpner også for større fleksibilitet i forhold til stillingsprosjenter osv., slik at det kan tenkes at man kan ha flere ansatte med ulike arbeidsområder (og kompetanser). På en annen side vil det imidlertid være etiske aspekter forbundet ved å legge opp til mindre deltidsstillinger.

4. Konklusjon

Selv om frivilligsentralene i stor grad har fått spillerom til å utvikle seg i ulike retninger i en uklar posisjon mellom stat, kommune og frivillig organisasjonsliv (Lorentzen, 2012), har man sett en stadig større dreining mot at sentralene blir nærmiljøsentraler og inntar en bindeleddsfunksjon i lokalsamfunnet, ofte parallelt med organiseringen av egne aktiviteter (Eimhjellen & Guribye, 2022). Dette er i tråd med FNs Bærekraftsmål 17 med fokus på *samarbeid for å nå målene*; myndighetenes store fokus på behovet for samarbeid og samskaping for å løse fremtidens helse- og velferdsutfordringer (e.g. NOU 2011:11); og Kulturdepartementets forslag til ny forskrift for frivilligsentralene, der man blant annet åpner for at man alternativt kan bruke begrepet *nærmiljøsentral* eller liknende.

I denne studien har vi fulgt en frivilligsentral i overgangen mellom et aktivitetshus til en ren bindeleddsfunksjon. Studien viser at overgangen i seg selv kan være utfordrende ettersom avvikling av eksisterende aktiviteter kan berøre både brukere og andre organisasjoner som eventuelt overtar disse aktivitetene. I verste fall kan situasjonen medføre konflikter som gir en uheldig overgang til rollen som et lokalt bindeledd. På den andre siden er det en kapasitetsutfordring knyttet til å både skulle organisere egne aktiviteter og fasilitere lokal samskaping i en viss utstrekning. Tidligere forskning har vist at ansatte i frivilligsentralen peker på kapasitetsutfordringer i sitt daglige arbeid (Eimhjellen et al., 2020). I lys av denne casestudien fremstår det som at Kulturdepartementet har store ambisjoner når de i forslaget til den nye forskriften for frivilligsentralene legger opp til at hver sentral både skal stimulere til frivillig innsats, være åpne lokale møteplasser, ha egne aktiviteter og være et bindeledd mellom kommune og sivilsamfunnet. Det er behov for mer forskning som undersøker realismen i at én enkelt ansatt i praksis kan ivareta alle disse krevende funksjonene.

Når det gjelder bindeleddsfunksjonen viser studien at frivilligsentralen har gode forutsetninger for å kunne innta en «nøytral» rolle i lokalsamfunnet, bygge tillit og fasilitere samskaping rundt konkrete målsettinger. I dette tilfellet fulgte man etablerte anbefalinger i samskapingslitteraturen generelt, som det å unngå tradisjonell styring, legge til rette for møtevirksomhet, vektlegge likeverdighet, bygge på deltakernes medbrakte erfaringer og kompetanse, og å fungere som et nøytralt bindeledd. Ved å forankre prioriterte målsettinger i lokalsamfunnet selv gjennom folkemøter og workshops skapes et best mulig utgangspunkt for oppslutning rundt satsingene. Samtidig viser studien at uten en sterk forankring av satsingen hos kommunale og statlige aktører, vil man kunne komme opp i situasjoner der stor lokal innsats stanser opp hos andre instanser, eller der det blir utfordrende å organisere et jevnt tilbud med forutsigbare rammer ovenfor en målgruppe. I dette tilfellet må man vurdere samskapingsmodellen som generelt godt forankret i Arendal kommune (Guribye, 2016), men budsjettssituasjon og kapasitetsutfordringer kan likevel skape utfordringer for samskapingen. En tett integrering med kommunen vurderes som en forutsetning for vellykkede prosjekter under en slik samskapingsparaply.

Sett fra lokalsamfunnets side kan frivilligsentralens bindeleddsfunksjon oppfattes som et verdifullt virkemiddel for å skape engasjement og samhold på tvers av organisasjoner i lokalsamfunnet på den ene siden, og i verste fall for lite konkret og klart på den andre siden. Deltakerne i arbeidsgruppene hadde en tettere tilknytning til prosjektet, og opplevde i større grad å jobbe etter konkrete målsettinger med varierende tidsperspektiv. Arbeidsgruppene var sammensatt av et mindre antall personer, rekruttert inn basert på kompetanser og engasjement. Deltakerne i de

digitale møtene under pandemien hadde gjerne en mer perifer tilknytning til de øvrige samskappingsprosjektene og kunne oppleve møtene som nyttige, men diffuse. Her fremheves både viktigheten av kontinuitet i åpne, felles møter, og det å unngå for hyppig møtevirksomhet som kan sette kjerneoppgavene i det frivillige arbeidet under press.

Informantene fremhever at det har vært en positiv opplevelse å møtes på tvers av lag og foreninger og presentere hva man jobber med, å høre hva andre jobber med og å få en bredere kjennskap til frivillige lag og foreninger som opererer i ens eget nærmiljø. Flere er tydelige på at frivilligsentralen har lyktes med å engasjere innbyggerne på øya gjennom Aktivitetsforum og Fritidsforum. Informantene er positive til hvordan prosjektene har bidradd til å skape koblinger mellom ulike lag og foreninger på Tromøya, og opplever at dette har vært et gode. Informantene fremhever betydningen av slike fora for å binde sammen større geografiske områder på Tromøya. Samtidig er det vanskelig å vurdere i hvilken grad lokalsamfunnet selv har engasjert seg for å nå sine egne målsettinger, ettersom pandemisituasjonen i praksis skapte en unntakssituasjon som neppe er representativ. Covid-19 situasjonen begrenset prosjektaktivitetene og medførte også en større andel digitale møter enn planlagt. På den annen side kan også det «sosiale vakuemet» som fulgte pandemien ha gitt nye muligheter for dialog på tvers i digitale møterom. Dette illustrerer hvordan pandemien kan ha endret forutsetningene for å jobbe med samskaping både på godt og vondt.

Det må også poengteres at det i forbindelse med hvert enkelte samskappingsprosjekt bør vurderes hva slags modell som er best egnet til å gi målgrupper et stabilt og forutsigbart tilbud. Samskappingsmodellen skaper i beste fall stort engasjement i lokalsamfunnet, men kan også være en utfordring for de som skal organisere konkrete aktiviteter i situasjoner der frivillig innsats kan være uforutsigbar, der kommunikasjonen med viktige samarbeidspartnere er mangelfull, og der rollefordelingen er uklar. Dermed kan et alternativ i form av et tilbud med betalte medarbeidere delfinansiert av brukere og med klar rollefordeling mellom aktører gi en mer forutsigbar ramme. Dette er i tråd med tidligere forskning som har vist at samskaping kan variere i grad langs en akse av forutsigbarhet og uforutsigbarhet, spesielt i tilfeller der det er aktører i sivilsamfunnet som står i bresjen for initiativet (Ulrich, 2016).

Hvorvidt en bindeleddsfunksjon kan kombineres med frivilligsentralens egne aktiviteter er et kapasitetsspørsmål som også avhenger av omfanget av samskappingsprosjekter som fasiliteres. Det er i praksis vanskelig å forutsi hvor mye tid og ressurser det enkelte prosjekt vil ta. Men oppsummeringsvis gir studien indikasjoner på at frivilligsentralen har gode forutsetninger for å lykkes i å innta en ren bindeleddsfunksjon i lokalsamfunnet, og det gis i denne rapporten tips om nyttige grep man kan ta i dette arbeidet, sammen med visse utfordringsmomenter.

Referanser

- Arnstein, S. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), 216–224.
- Eimhjellen, I., Espegren, A., Dyrnes, Å. N., Guribye, E. & Nødland, S. I. (2020). *Frivilligsentralenes kjennetegn og betydning i storbyene* (2020-18). NORCE Norwegian Reserach Centre: NORCE Norwegian Reserach Centre. Hentet fra <https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/bitstream/handle/11250/2678234/NORCE%20Rapport%20samfunn%2018-2020%20Frivilligsentralenes%20kjennetegn%20og%20betydning%20i%20storbyene.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Eimhjellen, I. & Loga, J. (2017). *Nye samarbeidsrelasjoner mellom kommuner og frivillige aktører. Samskaping i nye samarbeidsforhold?* (2017-9). Hentet fra <https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmlui/bitstream/handle/11250/2592124/eimhjellen.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Eimhjellen, I. & Guribye, E. (2022). Frivilligsentralane i Noreg: På veg mot bindeleddfunksjon? Submitted to: *Tidsskrift for Velferdsforskning*.
- Ekman, L. et al. (2017). *Samarbeid for barn og unges oppvekstmiljø. Erfaringer fra samarbeid mellom kommune og frivillighet i Steinkjer kommune*. TFoU-rapport 2017:07
- Europarådet (2009). Civil Participation in the Decision-Making Process. The Code of Good Practice. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802eede1>
- Goth, U.S. & Hagelin, S. (2016). Kommunenes planarbeid og økt frivillig innsats blant seniorer – et bidrag til folkehelsen. *Fagbladet samfunn og økonomi*, 1(1), 50-63.
- Goth, U.S. & Småland E. (2014). The Role of Civic Enga–gement for Men´s Health and well-being in Norway – A Con–tribution to Public Health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 11 (6): 6375–6387. doi:10.3390/ijerph11
- Guribye, E. (2016). *Mot ‘Kommune 3.0’? Modeller for samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor: Med hjerte for Arendal* (2016-3). Agderforskning
- Guribye, E. & Iversen, L. (under publisering). Verktøykasse for samskaping. I: von Heimburg, D., Hofstad, H., Torgersen, T., Little, I. G. & Paulssen, E. M. (red.) *Lokalt folkehelsearbeid: Fra forebygging til samfunnsbygging*. Oslo: Fagbokforlaget
- Kulturdepartementet. (2021). *Ny forskrift om tilskudd til frivilligsentraler* [Høringsnotat]. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/96d700af4f454271b5b9b25c66df0ba2/horing_snotat-forskrift-for-tilskudd-til-frivilligsentraler-revidert-versjon-200821.pdf
- Kretzmann, J.P. & McKnight, J.L. (1993). *Building communities from the inside out. A path toward finding and mobilizing a community’s assets*. Chicago: Acta Publications.
- LaCour, A. (2014). *Frivillighedens logik og dens politik. En analyse af den personrettede frivillige sociale indsats og statens frivillighedspolitik*. Frederiksberg: Nyt fra samfundsvidenskaberne.

- Lorentzen, H. (2012). *Frivilligsentralen i nærmiljøet. Konkurrent eller katalysator*. Rapport 2012:4, Institutt for samfunnsforskning.
- Meld. St. 10. (2018-2019). *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig – Den statlege frivilligheitspolitikken*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/82a9eff104b3441d92c04198370a0724/nn-no/pdfs/stm201820190010000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 14. (2020-2021). *Perspektivmeldingen 2021*. Finansdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/91bdfca9231d45408e8107a703fee790/no/pdfs/stm202020210014000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 39. (2006-2007). *Frivillighet for alle*. Kultur- og Kirke departementet,. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/68b20a00c377479c98d8bac4c4e38cf6/no/pdfs/stm200620070039000dddpdfs.pdf>
- Torring, J., Røiseland, A. & Sørensen, E. (2016). Samskapelse er bedre og billigere. *Stat & Styring*, 26(1), 10-14. <https://doi.org/10.18261/ISSN0809-750X-2016-01-05> ER
- Tortzen, A. (2019). *Samskabelse af velfærd. Muligheter og faldgruber*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Ulrich, J. (2016). *Samskabelse – en typologi*. Clou Skriftserie. Art 2016-001. VIA University College.
- von Heimburg, D. & Hofstad, H. (2019). *Samskaping som samarbeids- og styringsform for kommunenes folkehelsearbeid: Hva vet vi? Hva er utfordrende? Og hvor går vi videre?* Rapport (NIBR-rapport 2019:11). By- og regionforskningsinstituttet NIBR. Hentet fra <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/1328/2019-11.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vedlegg

Intervjuguide – Deltakere

1. Hva handlet møtene du har vært med på i regi av Tromøy Frivilligsentral om?
2. Opplever du at frivilligsentralen lykkes i å engasjere lokalbefolkningen til en felles innsats for mål som er viktige for beboere på øya?
 - På hvilken måte? (Evt. Hvorfor ikke?)
3. Hva slags erfaringer har du med å delta i møtene som har vært arrangert av Tromøy Frivilligsentral?
 - Hva har fungert bra og er det noe som kunne vært gjort bedre?
4. I hvilken grad opplever du at deltakerne har en felles forståelse for hva møtene handler om og hva man forventer skal komme ut av dem?
5. Hvilket inntrykk har du av måten prosjektleder (Ellen) har tilrettelagt for samarbeid gjennom disse møtene?
6. Er det andre aktører du mener også burde ha vært med på disse møtene? I så fall hvorfor?
7. Opplever du at målene man har satt seg er realistiske?
8. Opplever du at det man bli enige om i møtene følges opp i praksis?
 - Hvordan fordeles oppgavene?
9. Opplever du at prosjektleder og de andre deltakerne har en interesse for dine ressurser og erfaringer?
10. Er det noen som har mer innflytelse enn andre i møtene, som har større mulighet til å påvirke hva som avgjøres
11. Har du noen meninger om hvordan Tromøy Frivilligsentral burde jobbe med dette i årene fremover? Noen konkrete tips?

Intervjuguide – Prosjektledere

1. Hva har vært de største utfordringene med samskaping i prosjektet?
2. Samskaping krever ofte forankring hos mange parter. Har det vært noen spesifikke utfordringer knyttet til dette? (e.g. kommune, foreldre, frivillige, organisasjoner, etc.)
3. Hvilke justeringer har måtte gjøres underveis?
4. Hva skal til for å lede samskaping mellom så mange aktører?
5. Samskaping er uforutsigbart i sin natur og prosjektledere må noen ganger ta flere roller. Har det vært kapasitetsutfordringer i prosjektet?
6. Hvordan bør en stilling som prosjektleder i samskapingsprosjekter legges opp slik at den blir overkommelig?
7. Hva er ditt inntrykk av hvordan Koronapandemien har spilt inn på prosjektet?
8. Med utgangspunkt i din erfaring som leder av dette samskapingsprosjektet - Er det noe vi ikke har snakket om som du ønsker å legge til?